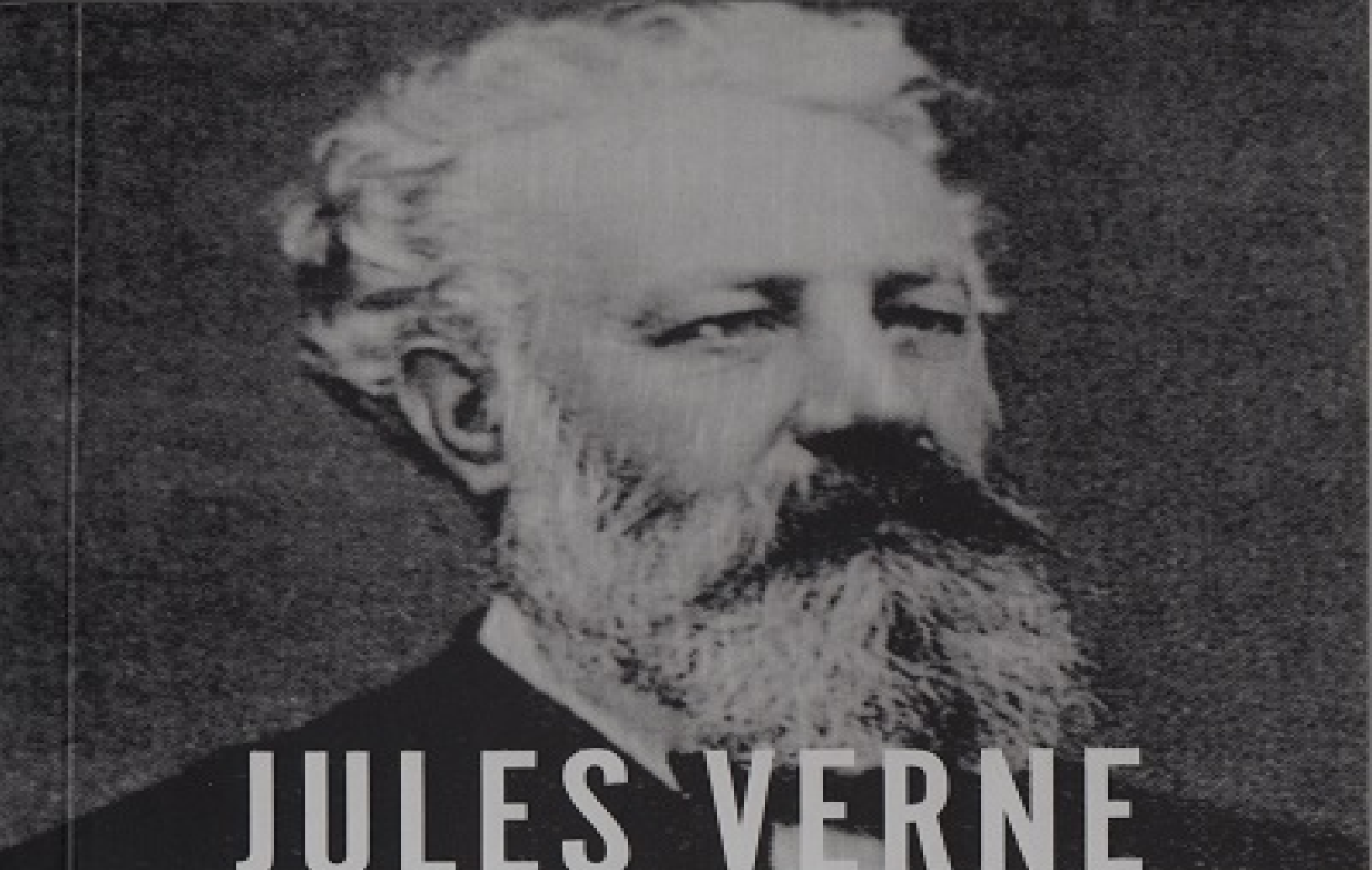

JULES VERNE

Doktor Ox'un Deneyi

3. BASIM

Tam
Metin
Çeviri

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Jules Verne, denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı Balonla Beş Hafta'yı yayımladı. Bu romanı, Dünya'nın Merkezine Seyahat, Dünya'dan Ay'a ve Denizler Altında 20 Bin Fersah gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne
Doktor Ox'un Deneyi
Özgün Adı: Une fantaisie du docteur Ox
İthaki Yayınları - 83
Edebiyat – 74
Redaksiyon: Ebru Salmaner
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: İthaki
3. Baskı Ocak 2012, İstanbul
Sertifika No: 13901

© Türkçe Çeviri: Alev Özgüner, 2001

© İthaki, 2001

Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul

Tel: 0(216) 348 36 97- 449 12 83 Faks: 0(216) 449 98 34

ithaki@ithaki.com.tr - www.ithaki.com.tr - www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı - İstanbul

Tel: 0(212) 613 30 06 - Faks: 0(212) 613 51 97

Jules Verne

DOKTOR OX'UN DENEYİ

Çeviren: Alev Özgüner

İCATLAR AMBARI JULES VERNE

Eksiksiz bir dünya kataloğu: Dünyanın girintileri, aranan her tür oyuğu, dipsiz kuyu ve uçurumu, karmaşık koridorları ve labirentleri, sulu oyukları, dereleri, yeraltı denizlerini ve fırtınalarını, elektrik, manyetik ve tektonik ateşleri barındırır Jules Verne kitapları: Dünya değil de yerküredir söz konusu olan, bilindik ve bilinmedik birçok mikro-dünyaları içeren bu yerkürede yapılan destansı yolculukların eğlenceli ama esasta bilimsel bilgilere ve kehanetlere yaslanan tutanakları. Jules Verne'in kitaplarının Homeros'un destanlarına kimi zaman açıkça kimi zaman gizliden gizliye bağlandığını ileri sürmek aşırı bir yargı sayılmaz.

Jules Verne: Dünya yazarları arasında, mitler, ezoterizm, başlatıcı ve dinsel ayinler, gizemcilik bakımından Avrupa geleneğinin neredeyse tamamını, dikkat çekici bir yabansılık ve döneminin eğilimlerine uygun ama ona tabi de olmayan bir bilgi birikimi altında toplayan ve saklayan tek isim.

"*Ay'a Seyahat*"ten sonra gidilmedi mi Ay'a? Onun sınır tanımaz "hayal gücü"nün ürünü olan Nautilus adlı denizaltı ismini, daha sonra ilk "gerçek" nükleer denizaltıya vermedi mi? Onun "icatlar ambarı"ndan resmi bilim yararlanmadı mı? Evet! Ya teknoloji? Evet!

Jules Verne'in apaçık bir dille bizlere açtığı mitler hala içimizdedir. Dışımızdadır da! Hiç abartmadan denilebilir ki, neredeyse bütün modern "fantastik" edebiyatın köklerinin derinliklerinde onun yarattığı mitler, büyülü esrarengiz seyahatlerinin seyir defterleri yatmaktadır.

"Dr. Ox'un Deneyi" avant-garde, deneysel üslubuyla da dikkat çekici değil midir? Ya muhteşem hayal gücünden kaynaklanan ve ondan güç alan betimlemelerinin çarpıcılığı? Jules Verne sadece bilimsel öngörülere dayalı icatlar ambarıyla önemli değildir, ki bu da başlı başına bir insanı önemli kılabilir, aynı zamanda iyi bir yazardır.

Her ne hikmetse ülkemizde "çocuk kitapları yazarı" olarak bilinen bu yazarı nihayet üslubunun inceliklerini yansıtan yetkin bir Türkçeyle ve kısaltılmamış olarak okuyabileceğiz.

Artık Verne'i yeniden ve belki de "yeni" tanıyacağız. Hep birlikte.

DEMEK Kİ QUIQUENDONE KENTİNİ EN İYİ HARİTALARDA BİLE ARAMAK BOŞUNADIR

Eski ya da yeni bir Flandres haritasında küçük Quiquendone kentini ararsanız, bulamamanız olasıdır. Yani, Quiquendone kayıp bir kent midir? Hayır. Geleceğe ait bir kent midir, peki? Hiç değil. Coğrafyacılara karşın var olmakta, üstelik sekiz ya da dokuz yüz yıldır. Aynı zamanda bu kentin, her insanın bir ruhu olduğu düşünüldüğünde, iki bin üç yüz doksan üç ruhu vardır. Audenarde'ın on üç buçuk kilometre kuzeybatısında ve Bruges'ün on beş ve bir çeyrek kilometre güneydoğusunda, tam da Flandres'da yer alır. Escaut'nun küçük kolu Vaar, Tournai'deki gibi, Ortaçağ'a ait tarihi çatısını hala koruyan üç köprüsünün altından geçer. İlk taşı, geleceğin Konstantinopolis imparatoru Kont Baudouin tarafından, 1197'de konulan eski bir şatosu; yerden üç yüz elli yedi ayak yükseklikteki bir gözetleme kulesinin hakim olduğu, bir dizi mazgalla çevrili ve Gotik tarzda yarım pencereleri olan bir belediye sarayı vardır. Burada her saat başı, ünü meşhur Bruges kariyonunu [↗](#) aşan, adeta havada asılı bir piyano diyebileceğimiz beş oktavlık kariyonun sesi duyulur. Yabancılar -o zamana dek Quiquendone'a hiç gelmemişlerse-, Brandon'a ait ayakta duran Nassau'lu Willem'in resminin süslediği stathouder'ler [↗](#) salonunu; XVI. yüzyıl mimarisinin başyapıtı, Saint-Magloire Kilisesi'nin minberini; bezemesi demir ustası-ressam Quentin Metsys tarafından yapılmış, büyük Saint-Ernuph Meydanı'nın ortasında yer alan dövme demirden su kuyusunu; şimdilerde Bruges'ün Notre-Dame Kilisesi'nde ebedi uykusunu sürdüren, Gözüpek Charles'ın kızı Bourgogne'lu Marie için vaktiyle inşa edilmiş anıt-mezarı vs. ziyaret etmeden, bu ilginç kentten asla ayrılmazlar. Nihayet, Quiquendone'da büyük ölçekte üretilen arpa şekeri ve çırpılmış krema kentin başlıca sanayisini oluşturur. Kent, babadan oğula geçen bir sistemle, uzun yıllardır Van Tricasse ailesi tarafından yönetilmektedir. Ve tüm bunlara karşın, Quiquendone, Flandres haritası üzerinde yer almaz. Bu, coğrafyacıların unutulması mı, yoksa bilinçli bir atlama mıdır? Bunu bilemem ama, dar yolları, takviye edilmiş surları, İspanyol tarzı evleri, sebze-meyve hali ve belediye başkanıyla Quiquendone gerçekten yaşamaktadır -öyle ki, yakın geçmişte, şaşırtıcı, olağanüstü, gerçekdışı görüldüğü halde bir o kadar da gerçek olaylara sahne olmuştur. Bu öyküde sözü geçen olaylar, size, tümüyle sadık kalınarak aktarılacaktır.

Kuşkusuz, Batı Flandres Flamanları hakkında ne kötü bir şey düşünülebilir, ne de söylenebilir. Onlar uysal, aşırı tutumlu, geçimli, sakın bir mizaca sahip, konuksever, belki biraz konuşma ve düşünmede ağır, iyi insanlardır; ama bu durum topraklarının en ilginç kentlerinden birinin neden hala çağdaş haritalarda yer almadığını açıklamaz.

Bu unutulmuşluk kesinlikle üzüntü vericidir. Bari, Tarih, Tarih değilse yıllıklar, yıllıklar değilse ülke gelenekleri Quiquendone'u ansaydı. Ama hayır; ne atlaslar, ne rehber kitaplar ne de yolculuk el kitapları ondan söz etmekte. Önemli küçük kasabaları bulup ortaya çıkaran zeki Mösyö Joanne bile bu konuda tek kelime etmiyor. Bu suskunluğun kentin sanayi ve ticaretine ne denli zarar verdiği ortada. Ama hemen eklemeliyiz ki Quinquendone'un, ne sanayi ne de ticaret açısından dünyanın en iyisi olma gibi bir derdi vardır. Arpa şekerleri ve çırpılmış krema kent içinde tüketilir, ihraç edilmez. Kısacası, Quiquendone'lular kimseye ihtiyaç duymazlar. Arzuları sınırlı, yaşamları şatafatsızdır; sakın, ılımlı,

soğuk, ağırkanlı ve tek kelimeyle "Flaman"dırlar; aynı Escaut ve Kuzey Denizi arasındaki bölgede hala zaman zaman rastlanıldığı gibi.

BELEDİYE BAŞKANI VANTRICASSE VE DANIŞMAN NIKLAUSSE KENTE AİT İŞLERİ NEREDE GÖRÜŞÜYORLAR

-İnanıyor musunuz? diye sordu Belediye Başkanı.

-İnanıyorum, diye cevap verdi Danışman, birkaç dakikalık sessizliğin ardından.

-İyice düşünmeden asla harekete geçmemeli, dedi Belediye Başkanı.

-On yıldır bu ciddi konu üzerinde konuşuyoruz, diye karşılık verdi Danışman Niklausse, ve size itiraf ediyorum ki saygıdeğer Van Tricasse, karar verme sorumluluğunu asla üstüme alamam.

-Kaygınızı anlıyorum, diye devam etti Belediye Başkanı, dolu dolu on beş dakika düşündükten sonra, kaygınızı anlıyor ve paylaşıyorum. Sorunu etraflıca incelemeyen karar almayacağız.

-Quiquendone gibi kendi halinde bir kent için, asayiş komiseri kadrosu kesinlikle gereksiz, diye cevap verdi Niklausse.

-Selefimiz, dedi Van Tricasse ciddi bir tonda, selefimiz durumlar karşısında asla kesin kelimesini kullanmaya cesaret edemezdi. Bütün kesinlemeler tatsız geri dönüşlere yol açar.

Danışman, onaylama anlamında başını salladı, ardından da yaklaşık yarım saat kadar sessiz kaldı. Belediye Başkanı'nın ve Danışman'ın parmaklarını bile kıpırdatmadıkları bu sürenin sonunda Niklausse, Van Tricasse'a, selefinin de -aşağı yukarı yirmi yıl önce-kendisi gibi, her yıl Quiquendone kentine bin üç yüz yetmiş beş franga mal olan bu asayiş komiseri kadrosunun kaldırılması düşüncesini taşıyıp taşımadığını sordu.

"Tabii," diye cevap verdi Belediye Başkanı, elini soylu bir yavaşlıkla duru alnına götürerek, "tabii; ama bu saygıdeğer adam, ne bu konuda ne de başka bir idari konuda karar verme cesareti göstermeden öldü. Akıllı başında bir adamdı. Niye onun gibi davranmayayım?"

Danışman Niklausse, Belediye Başkanı'nın düşüncesine karşı çıkabilecek gerekçe bulamadı.

"Tüm yaşamı boyunca hiçbir şeye karar vermeden ölen bir adam," diye ciddi bir tonda ekledi Van Tricasse, "bu dünyada mükemmeliyete yaklaşmış demektir."

Bunu der demez, Belediye Başkanı, küçük parmağının ucuyla, bir iç çekişten daha hafif bir ses çıkaran boğuk sesli bir zile bastı. Aynı anda, sahanlığın karoları üzerinden kayarmışçasına ilerleyen hafif adım sesleri duyuldu. Bir fare bile, kalın bir halının üzerinde bundan daha az gürültü yapamazdı. Odanın kapısı, yağlanmış zıvanalarının üzerinde dönerek açıldı. Uzun saç örgülü, sarışın bir genç kız görüldü. Bu, Belediye Başkanı'nın biricik kızı, Suzel Van Tricasse'tı. Babasına, tam kararında doldurulmuş piposuyla küçük bakır bir maltız verdi; ağzından tek bir sözcük çıkmadan, geldiği gibi sessizce ortadan kayboldu.

Saygıdeğer Belediye Başkanı piposunun kocaman lülesini tutuşturarak, mavimtırak bir duman bulutunun ardında kayboldu; Danışman Niklausse'u, bunaltıcı düşünceleriyle baş başa bıraktı.

Quiquendone'un yönetiminden sorumlu bu iki önemli şahsın konuştukları oda, koyu renkli tahta

heykellerle donatılmış bir görüşme odasıydı. İçinde bir meşenin yakılabileceği ya da bir öküzün kızartılabileceği geniş bir ocağı olan yüksek bir şömine, odanın tüm bir duvarını kaplıyor; karşısında, günün ışıklarını yumuşakça süzen resimli vitraylarıyla kafesli bir pencere yer alıyordu. Şöminenin üstünde, antika bir çerçeve içinde, yaşlı bir adamın portresi duruyordu. Hemling'e mal edilen bu portre, soyları XIV. yüzyıla kadar uzanan Van Tricasse'ların atalarından birine ait olmalıydı. Gui de Dampierre'le Flamanlar, İmparator Rudolf Habsburg'la sözü geçen tarihte savaşmak zorunda kalmışlardı.

Bu görüşme odası, Quiquendone'un en güzel konutlarından biri olan, Belediye Başkanı'nın evinin bir bölümünü oluşturuyordu. Flaman zevkine göre inşa edilmiş ve sivri kemer mimarisinin içerdiği tüm sürprizleri, değişkenlik, renklilik ve keyfilik özelliklerini bünyesinde barındıran bu ev, kentin en çok ilgi uyandıran yapıları arasında sayılıyordu. Ermiş Bruno tarikatına ait bir manastır ya da bir sağır-dilsizler evi bile bu konut kadar sessiz olamazdı. Burada gürültü duyulmazdı; yürünmez, kayar gibi gidilirdi; konuşulmaz, mırıldanılırdı. Bununla beraber, kadınlar asla evden eksik olmazlardı. Belediye Başkanı Van Tricasse'ı saymazsak, evde ayrıca Karısı Madam Brigitte Van Tricasse, kızı Suzel Van Tricasse ve hizmetçisi Lotché Janshéu yaşamaktaydı. Belediye Başkanı'nın kız kardeşi Hermance halayı da aralarına katmak yerinde olur. Bu kız kurusu hâlâ, yeğeni Suzel'in, daha küçük bir kızken kendisine taktığı Tatanémancé [↗](#) adıyla anılmaktaydı. Tüm bu uyumsuzluk, gürültü ve gevezelik unsurlarına karşın, Belediye Başkanı'nın evi bir çöl kadar sessizdi.

Belediye Başkanı, elli yaşında, ne kilolu ne zayıf, ne kısa ne uzun, ne yaşlı ne genç, ne renkli ne solgun, ne neşeli ne kederli, ne memnun ne sıkıntılı, ne hareketli ne cansız, ne kendini beğenmiş ne alçakgönüllü, ne iyi ne kötü, ne cömert ne cimri, ne cesur ne ödle, ne fazla ne eksik -ne quid nimis- [↗](#), her yönden ölçülü bir insandı. Ama hareketlerinin değişmez yavaşlığını, biraz sarkık çenesini, sürekli kalkık gözkapaklarını, bir bakır levha gibi dümdüz, sarı ve tek bir kırışığı bile olmayan alnını, pek belirgin olmayan kaslarını gören bir fizyonomist, Belediye Başkanı Van Tricasse'ın, ağırkanlılığın canlı bir örneği olduğunu kesinlikle onaylardı. Asla -ne öfke ne coşku-, herhangi bir heyecan bu adamın kalp atışlarını hızlandırmamış, yüzünü kızartmamıştı; gözbebekleri anlık bir öfkenin etkisiyle bile, hiçbir zaman küçülmemişti. Her zaman ne çok bol ne çok dar, asla eskitemediği esaslı giysiler giyerdi. Üç kat tabanlı, köşeli ve gümüş tokalı geniş ayakkabılarla gezer; onları kullanma süresinin uzunluğuyla, ayakkabıcısını umutsuzluğa sürüklerdi. Başına taktığı koca şapka, Flandres'ın kesin olarak Hollanda'dan ayrıldığı döneme aitti; ve bundan anlaşıldığı gibi bu kutsal başlık, kırk yıllık bir geçmişe sahipti. Ama elden ne gelir? Ruh kadar vücudu, vücut kadar giysileri de yıpratan heyecanlardır; ve bizim duygusuz, tasasız, ilgisiz saygıdeğer Belediye Başkanımız hiçbir şeye karşı coşku duymazdı. Yıpranmaz ve yıpratmazdı; bu yüzden de Quiquendone ve onun sakin insanlarını yönetebilecek doğru insanın kendisi olduğuna inanırdı.

Madam Brijit van Trikas'la ikinci eşi van Trikas.

Gerçekten kent de, Van Tricasse'ın evi kadar sakindi. Bu gürültü patırtıdan uzak evde, Belediye Başkanı, karısının, iyi yürekli Madam Brigitte Van Tricasse'ın, altmış yıldır yeryüzünde tattığı derin sükuneti kesinlikle bulamayacağı mezarına kendisinden önce gittiğini gördükten sonra bile, insan yaşamının en ulaşılmaz sınırlarına varmayı ummaktaydı.

Bu durum bir açıklamayı gerektiriyor.

Van Tricasse ailesini "Jannot ailesi" adıyla anmak yerinde olurdu. Bakın niye?:

Herkes bu özgün kişinin bıçağının, yıprandığı zaman sapını, işe yaramadığı zaman ağzını değiştirmekten ibaret olan ve sürekli yenilenen çifte işlem sayesinde, sahibi kadar ünlü ve az aşınır olduğunu bilir. Doğanın da biraz tuhaf bir hoşgörüyü işin içine karıştırdığı Van Tricasse ailesinde uzun bir süredir aynen uygulanan işlem şöyleydi: 1340'tan beri Van Tricasse ailesinden dul bir erkek, yine kendi ailesine mensup, kendisinden genç bir kızla; o da dul kalınca yine aileden ve kendisinden daha genç bir erkekle evlenir; erkek de dul kalınca ... ve bu böylece değişmeksizin sürer giderdi. Sırası gelen mekanik bir düzene uygun olarak ölürdü. Saygıdeğer Madam Van Tricasse da ikinci kocasıyla evliydi ve görevlerinde kusur etmeksizin, kendisinden on yaş genç kocasından önce öbür dünyaya

göçmeli ve yeni bir Van Tricasse kadınına yol açmalıydı. Saygıdeğer Belediye Başkanı da, aile geleneklerini bozmamak adına, bu konuda kesinlikle hassas davranıyordu.

Kapıların gıcırdamadığı, camların titremediğı, parkelerin ses çıkartmadığı, şöminelerin gürüldemediğı, rüzgar güllerinin dönerken ötmediğı, mobilyaların çatırdamadığı, kilitlerin tıkırdamadığı, ev sahiplerinin gölgelerinden daha fazla gürültü yapmadığı sakin ve sessiz olan bu ev böyleydi işte. Kutsal Harpokrates, [burayı](#) sessizlik tapınağı olarak seçmişti kesinlikle.

KOMİSER PASSAUF BEKLENMEDİK BİR GÜRÜLTÜYLE NEREYE GİRDİ

Daha önce size aktardığımız, Danışman ve Belediye Başkanı arasında geçen ilginç konuşma başladığında, saat öğleden sonra, iki kırk beşti. Van Tricasse, bir paket tütünün dörtte birini alabilecek koca piposunu yaktığında ise üç kırk beş; ve ancak saat beş otuz beşte içmeye son verdi.

Tüm bu süre içinde, konuşmacıların ikisi de tek kelime etmedi.

Her zaman, bir konuyu açmak istemezmiş gibi davranıp ondan söz eden, çekingen, kararsız bir tavır sergileyen Danışman, altıya doğru tekrar konuyu açtı:

-Şu halde kararımız ...

-Hiçbir karar almamak, diye cevap verdi Belediye Başkanı.

-Sonuç olarak haklı olduğunuza inanıyorum Van Tricasse.

-Ben de öyle düşünüyorum Niklausse.

Asayiş Komiseri konusunda, kendimizi hazır hissettiğimizde bir çözüme varabiliriz ... daha sonra ... bir aydan önce olmaz.

-Hatta bir yıldan önce bile, diye karşılık verdi Niklausse, tam bir kibarlık örneği sergileyerek kullandığı mendilini çıkarıp.

Tam bir saat süren yeni bir sessizlik oluştu. Bu konuşma molasını, hiçbir şey, hatta kibarca odada bir tur atmaya gelen, sahibi kadar ağırkanlı olan evin köpeği, terbiyeli Lento bile kesintiye uğratamadı. Ağırbaşlı köpek! Kendi türünün en iyi örneği. Patilerinde küçük tekerlekler olan oyuncak bir köpek gibi ziyareti boyunca hiç gürültü yapmadı.

Sekize doğru, Lotché buzlu camlı antika lambayı getirdikten hemen sonra, Belediye Başkanı Danışman'a şöyle dedi:

-Acilen yapıvermemiz gereken başka işimiz yok mu, Niklausse?

-Hayır, Van Tricasse, bildiğim kadarıyla tek bir tane bile yok.

-Bana, Audenarde Kapısı kulesinin yıkılmak üzere olduğunu söylememişler miydi?

-Doğru, diye cevap verdi Danışman, ve bir gün yoldan geçen birkaç kişiyi ezerse hiç şaşırmam.

-Oh! dedi Belediye Başkanı, böyle bir felakete uğramadan önce, umarım bu kule konusunda bir karara varırız.

-Umarım, Van Tricasse.

-Çözümlemesi gereken daha acil sorunlar var.

-Şüphesiz, diye cevap verdi Danışman, deri pazarı sorunu örneğin.

-Hâlâ yanmaya devam ediyor mu? diye sordu Belediye Başkanı.

-Evet, üç haftadan beri.

-Meclis'te, yanmaya bırakma kararı almamış mıydık? -Evet, Van Tricasse, bu sizin önerinizdi.

-Bu yangının üstesinden gelmenin en kesin ve basit yolu bu değil miydi?

-Kuşkusuz.

-Öyleyse bekliyoruz. Hepsi bu mu?

-Hepsi bu, diye cevap verdi Danışman, bir yandan, önemli bir işi unutup unutmadığından emin olmak istermiş gibi alnını kaşıyordu.

-Ah! dedi Belediye Başkanı, aşağı Saint Jacques Mahallesi'ni sular altında bırakma tehlikesi yaratan bir su kaçağından söz edildiğini duymadınız mı?

-Doğru, diye cevap verdi Danışman. Ayrıca bu su kaçağının deri pazarının üstünde olmaması da üzüntü verici. Yangının kontrol altına alınmasına yarayabilirdi; ve bu durum bizi tartışma zahmetinden de kurtarırdı.

-Elden ne gelir Niklausse, diye karşılık verdi saygıdeğer Belediye Başkanı, kazalar kadar mantık dışı bir şey yoktur. Aralarında hiçbir ilişki yok ve ne kadar istenirse istensin, birine çözüm bulmak için diğerinden yararlanılamıyor maalesef.

Muhatabı ve dostunun, Van Tricasse'ın bu eşsiz gözleminin tadına varabilmesi için belli bir sürenin geçmesi gerekti.

-Fakat, dedi bir zaman sonra Danışman Niklausse, büyük sorunumuzu konuşmadık daha.

-Hangi büyük sorun? Öyleyse büyük bir sorunumuz var? diye sordu Belediye Başkanı.

-Şüphesiz. Kentin aydınlatılmasıyla ilgili.

-Ah! evet, diye cevap verdi Belediye Başkanı, hafızam beni yanıltmıyorsa, Doktor Ox'un aydınlatma sorunundan söz etmek istiyorsunuz.

-Kesinlikle. Ee peki?

-İlerliyor, Niklausse, dedi Belediye Başkanı. Şimdiden boruların yerleştirilmesine başlandı ve fabrika bütünüyle tamamlandı.

-Belki de bu işte biraz acele ettik, diye karşılık verdi Danışman, başını sallayarak.

-Belki de, dedi Belediye Başkanı, ama özürümüz şu ki Doktor Ox, deneyinin tüm masraflarını kendi karşılıyor. Dolayısıyla cebimizden tek bir kuruş çıkmayacak.

-Gerçekten de bu bizim özürümüz. Hem sonra, çağa ayak uydurmak gerek. Eğer deney başarıya ulaşırsa, Quiquendone, Flandres'in, oksi ... adı neydi, şu gazla aydınlatılan ilk kenti olacak.

-Oksihidrat gazı.

-Oksihidrat gazı için ileri öyleyse.

Bu sırada kapı açıldı ve Lotché, Belediye Başkanı'na yemeğinin hazır olduğunu bildirdi.

Danışman Niklausse, bunca alınmış karar ve bunca görüşülmüş sorunun ardından iştahı açılan Van Tricasse'tan ayrılmak için ayağa kalktı. Sonra, gerçekten acil olan Audenarde Kulesi sorunuyla ilgili geçici bir karar alınıp alınmayacağına karar vermek amacıyla, ileri gelenler meclisinin oldukça sonraki bir tarihte toplanması için anlaşmaya varıldı.

İki saygıdeğer yönetici, birbirlerini uğurlayarak, sokağa açılan kapıya doğru yöneldiler. Sahanlığa varan Danışman, Quiquendone'un karanlık sokaklarında kendisine yol göstermesi için küçük bir fener

yaktı; Doktor Ox'un aydınlatması henüz bu sokakları ısıtmamıştı. Gece zifiri karanlık ve aylardan ekimdi; kent hafif bir sisle örtülmüştü.

Danışman Niklausse'un gidiş hazırlıkları, tam bir çeyrek saati aldı; çünkü fenerini yaktıktan sonra, inek derisiyle eklemelenmiş koca nalınlarını ayağına geçirmek ve koyun derisinden kalın eldivenlerini giymek zorundaydı; sonra redingotunun kürklü yakasını kaldırdı, şapkasını gözlerinin üstüne indirdi, kargaburunlu ağır şemsiyesini sıkı sıkı tutarak, çıkmaya hazırlandı.

Efendisine ışık tutan Lotché tam kapının sürgüsünü çekerken, dışarıda beklenmedik bir gürültü koptu.

Evet! inanılmaz bir şey, bir gürültü, 1513 'te İspanyolların kaleyi ele geçirmelerinden bu yana kesinlikle duyulmamış gerçek bir gürültü, korkunç bir gürültü Van Tricasse'ların derin bir uykuya dalmış eski evlerinde yankılandı. O zamana dek hiçbir sert darbeye karşılaşmamış bu kapıya şiddetle vuruluyordu. Güçlü bir el tarafından kullanılan, budaklı bir sopa olma ihtimali yüksek, zedeleyici bir aletle arka arkaya darbeler iniyordu kapıya. Darbelere bağırışlar ve bir çağrı karışıyordu. Açık seçik şu kelimeler duyulmaktaydı: "Bay Van Tricasse! Sayın Belediye Başkanı! Açın, açın çabuk!"

Belediye Başkanı ve Danışman, tamamen sersemlemiş bir halde, tek kelime etmeden birbirlerine bakıyorlardı. Bu durum onların düş gücünü aşıyordu. Şatonun 1385'ten beri kullanılmayan, emektar kulevrin topu [\[→\]](#) görüşme odasında ateşlenmiş olsaydı Van Tricasse evinin sakinleri bundan daha fazla "aptala" dönemezlerdi ... "Aptal" kelimesini kullandığım için beni bağışlayın. Cuk oturduğundan kabalığının kusuruna bakmayın.

Bu arada, darbeler, bağırışlar ve seslenmeler artıyordu. Lotché, sogukkanlılığını takınarak, konuşmaya cesaret etti.

-Kim var orada? diye sordu.

-Benim! ben! ben!

-Siz kimsiniz?

-Komiser Passauf!

Komiser Passauf! On yıldır memurluk kadrosunun kaldırılması düşünülen, sorun olan kişi. Ne oluyordu? Bourgogne'lular, XIV. yüzyıldaki gibi Quiquendone'u ele mi geçirmişlerdi! Ancak böylesine önemli bir olay sükunet ve ağırkanlılıkta Belediye Başkanı'ndan aşağı kalmayan Komiser Passauf'u bu kadar heyecanlandırabilirdi.

Van Tricasse'ın bir işaretiyle -çünkü saygıdeğer Belediye Başkanı'nın ağzından bir tek sözcük çıkmıyordu- sürgü çekildi ve kapı açıldı.

Komiser Passauf kendini sofaya attı. Fırtına gibiydi.

-Ne oldu, Komiser Bey? diye sordu, en zor anlarda bile sogukkanlılığını yitirmeyen yiğit kız Lotché.

-Olan şu ki, diye karşılık verdi Passauf, kocaman gözleri gerçek bir telaşı yansıtıyordu, Doktor Ox'un evinden geliyorum, bir ziyafet vardı da, ve orada ...

-Orada? dedi Danışman.

-Orada bir ağız dalaşına şahit oldum, şöyle ki... Sayın Belediye Başkanı, politika konuşuldu.

-Politika! diye tekrar etti Van Tricasse, peruğunu kabartarak.

-Politika! diye sözünü sürdürdü Komiser Passauf, ki belki yüz yıldır Quiquendone'da yapılmamıştı bu. Tabii tartışma büyüdü. Avukat Andre Schut ile Doktor Dominique Custos, kendilerini belki de düelloya sürükleyecek şiddette karşılıklı suçlamalarda bulundular.

-Düello! diye haykırdı Danışman. Bir düello! Quiquendone'da bir düello! Peki, Avukat Schut ve Doktor Custos birbirlerine ne dediler?

-Aynen şöyle: "Sayın Avukat," dedi Doktor rakibine, "biraz ileri gidiyorsunuz gibime geliyor, ve kullandığınız kelimeleri tartmıyorsunuz!"

Belediye Başkanı ellerini kavuşturdu. Danışman sarardı ve fenerini düşürdü. Komiser kafasını salladı. Ülkenin iki ileri geleni tarafından dile getirilen, kesinlikle tahrik edici bir cümle!

"Bu Doktor Custos," diye mırıldandı Van Tricasse, "kesinlikle tehlikeli bir adam, gözü dönmüş biri! Gelin beyler!"

Ve bunun üzerine, Danışman Niklausse ve Komiser, Belediye Başkanı Van Tricasse'la birlikte, görüşme odasına girdiler.

Dr. Ox'un evinden geliyorum.

DOKTOR OX'UN BİRİNCİ SINIFBİR FİZYOLOJİST VE GÖZÜPEK BİR DENEY ADAMI OLDUĞU NEREDE ORTAYA ÇIKIYOR

Doktor Ox gibi garip bir adla anılan bu kişi kim peki?

Kesinlikle tuhaf biri, aynı zamanda gözüpek bir bilgin, çalışmaları tüm Avrupa bilim dünyasınca bilinen ve takdir edilen bir fizyolojist; fizyolojiyi modern bilimlerin ilk sırasına taşıyan Davy'ler, Dalton'lar, Bostock'lar, Menzies'ler, Godwin'ler, Vierordt'lar gibi büyük beyinlerin üstün bir rakibi.

Doktor Ox, topluca ve orta boylu bir adamdı; yaşına gelince ... yaşını kestirmek oldukça zordu, uyruğunu da. Zaten bunun pek de önemi yok. Onun, Hoffmann'ın bir eserinden fırlamış gerçek bir eksantrik, Quiquendone sakinleriyle taban tabana zıt, sıcakkanlı ve coşkulu, garip bir insan olduğunu bilmek yeterli. Kendine ve doktrinlerine sarsılmaz bir güveni vardı. Sürekli gülümseyen yüzü, geniş omuzları, güvenli bakışları, geniş burun delikleri, havayı derin derin soluyan büyük ağızıyla başı dik, rahat, özgür yürüyüşü insanların hoşuna gidiyordu. Hayat dolu, varoluşunun her alanında dengeli, cıva gibi ve atılgandı. Yerinde duramaz, hızlı hızlı konuşur ve aşırı el kol hareketleriyle ifade ederdi kendini.

Bu Doktor Ox, tüm bir kentin aydınlatma masraflarını karşılayacak kadar zengin miydi peki?

Bunca harcamayı üstlendiğine göre, öyle olması gerekiyordu; bu yersiz soruya verebileceğimiz tek cevap bu.

Doktor Ox, Quiquendone'a beş ay önce, Gédéon Ygéne adındaki, uzun, kara kuru, zayıf, kibirli ama en az hocası kadar hayat dolu olan asistanıyla birlikte gelmişti.

Peki neden Doktor Ox, kentin aydınlatılmasına önayak olmuş ve masrafları üstlenmişti? Neden özellikle kendi halinde yaşayıp giden Quiquendone'luları, tüm Flamanlar arasından bu Flamanları seçmişti; neden iyi bir aydınlatmanın sağlayacağı yararları onların kentine bahşetmek istiyordu? Bu bahaneyle, in anima vili [\[1\]](#) yoluyla, bazı büyük fizyolojik deneylere mi girişmek istiyordu? Ne yapmaya çalışıyordu bu tuhaf adam? Bunu bilemiyoruz çünkü Doktor Ox'un, kendisine körü körüne itaat eden asistanı Ygéne dışında sırdaşı yoktu.

Hiç olmazsa görünürde, Doktor Ox, buna büyük ihtiyaç duyan kentin -"özellikle geceleri" diyordu, zeki bir yaklaşımla Komiser Passauf -aydınlatılması işini üstüne almıştı.

Böylece, aydınlatıcı gaz üretimi amacıyla bir fabrika inşa edilmişti. Gazometreler faaliyete geçmeye hazırды ve kaldırımların altından geçen sevk boruları, kollara ayrılarak, kısa bir süre sonra kamu binalarına ve hatta bazı ilerleme yanlılarının özel konutlarına kadar uzanacaktı.

Belediye Başkanı olmak sıfatıyla, Van Tricasse, Danışman olmak sıfatıyla Niklausse ve bazı diğer ileri gelenler, bu modern aydınlatma sisteminin evlerine girmesine izin vermek gerektiğine inanıyorlardı.

Eğer okuyucu unutmadıysa, Danışman ve Belediye Başkanı arasında geçen bu uzun konuşma

sırasında, kentin aydınlatılmasının, taşkömürünün damıtılması sonucu üretilen,bildiğimiz sıradan karbonlu hidrojenin yanmasıyla değil, daha yeni ve yirmi kat daha fazla parlaklık veren, hidrojen ve oksijenin karışımından oluşan oksihidrat gazının kullanılmasıyla sağlanacağı dile getirilmişti.

Becerikli bir kimyager ve usta bir fizikçi olan Doktor, bu gazı, Mösyö Tessié du Motay'nin sodyum manganat kullanımı üzerine kurulu yöntemini izleyerek değil, kendisinin icat ettiği ve yeni parçalardan oluşan bir pil yardımıyla, hafifçe asitleştirilmiş suyu ayrıştırarak, büyük miktarlarda ve ucuza üretebiliyordu. Böylece, bu iki gazı ayrı ayrı üretmek için ne pahalı maddelere, ne platine, ne karniye, ne yakıta ne de hassas aletlere ihtiyaç vardı. Elektrik akımı su dolu büyük kapların içinden geçiyor ve sıvı, oksijen ve hidrojen olarak, kendisini oluşturan iki maddeye ayrışıyordu; oksijen bir yana, hidrojen, eski ortağının iki katı hacimle, öbür yana gidiyordu. Her iki gaz ayrı haznelerde toplanmaktaydı -bu önlemin alınması zorunluydu çünkü karışımları alev alırsa, korkunç bir patlama meydana gelirdi. Sonra borular, onları ayrı ayrı, her türlü patlamayı önlemek amacıyla düzenlenecek çok sayıdaki beklere [\[→\]](#) ulaştıracaktı. İşte o zaman, dikkat çekecek kadar parlak, parlaklığı elektrik ışığınınikiyle -ki zaten herkes bilir, Casselmann'ın deneylerine göre, bin yüz yetmiş bir mumunkine eşit, ne bir eksik ne bir fazla- yarışan bir alev görülecekti.

Bu yüksek nitelikli bileşik sayesinde, Quiquendone kentinin görkemli bir aydınlatmaya kavuşacağı kesindi. Ancak, daha sonra anlaşılacağı gibi, Doktor Ox ve asistanı için bu kısmıyla pek az ilgileniyorlardı.

Tam da Komiser Passauf'un, Belediye Başkanı'nın evine büyük bir tantana kopararak girdiği günün ertesinde, Gédéon Ygéne ve Doktor Ox, fabrikanın ana binasının zemin katındaki ortak çalışma odalarında konuşuyorlardı.

-Pekâlâ, Ygéne, pekâlâ! diye haykırdı Doktor Ox, ellerini ovuşturarak. Dün verdiğimiz ziyafette onları gördünüz; tutkuların diriliği adına, süngersiler ve mercansılar arasında orta yolu seçen şu soğukkanlı, iyi Quiquendone'luları! Tartışırkenki, davranışları ve sözleriyle birbirlerini kışkırtırkenki hallerini gördünüz! Şimdiden vücutça ve ruhça başkalaşıma uğramışlar! Üstelik her şey yeni başlıyor! Asıl yüksek doz uygulayacağımız zaman görün onları!

-Gerçekten efendim, diye cevap verdi Gédéon Ygéne, işaretparmağının ucuyla sivri burnunu kaşıyarak, deney oldukça iyi başladı; eğer akış musluğunu dikkatlice kapamamış olsaydım, ne olurdu bilmiyorum.

-Şu Avukat Schut'la Doktor Custos'u duydunuz mu? diye yeniden söze başladı Doktor Ox. Cümlelerin kendisi hiç de kırılcı değildi ama bir Quiquendone'lunun ağzından çıktığı düşünülürse, Homeros'un kahramanlarının, kılıç çekmeden önce birbirlerine ettikleri hakaretler dizisi kadar etkiliydi. Ah! şu Flamanlar! bir gün onları ne hale getireceğimizi göreceksiniz!

-Onlardan nankörler yaratacağız, diye karşılık verdi Gédéon Ygéne, insan ırkına hak ettiği değeri veren bir adam tavrıyla.

-Adam, sen de! dedi Doktor, deneyimiz başarıya ulaşırsa, bize minnet duyup duymamalarının ne önemi var!

-Peki ama, diye ekledi Asistan, muzip bir gülümsemeyle, solunum organlarında böylesi bir uyarı gerçekleştirerek, ciğerlerinin işleyişindeki düzeni biraz bozarsak bu durum Quiquendone'un bu kibar sakinleri için kaygı verici olmaz mı?

-Onlar için üzgünüm, diye cevap verdi Doktor Ox. Tüm bunlar bilim uğruna yapılıyor. Eğer köpekler ya da kurbağalar diri açımı deneylerini reddetselerdi, nasıl karşıladınız bunu?

Kurbağa ve köpeklerle danışılırdı, bu hayvanların diri açımı uygulamalarına bazı itirazları olabilir; ama Doktor Ox bu konuda çürütülmez bir kanıt bulduğunu düşünüyor olmalıydı ki memnuniyetinin ifadesi olarak derinden iç geçirdi.

-Yine de efendim, haklısınız, diye cevap verdi Gédéon Ygéne, inanmış bir tavırla. Bu Quiquendone sakinlerinden daha iyisini bulamazdık.

-Bulamazdık, dedi Doktor, her heceyi tek tek vurgulayarak.

-Bu kişilerin nabızlarını ölçtünüz mü?

-Yüz kere.

-Nabız ortalaması kaç olarak saptandı?

-Dakikada elli bile değil. Anlayın artık: bir yüzyıldır arabacıların küfretmediği, birbirlerine sövüp saymadığı, atların huysuzlanmadığı, köpeklerin ısırmadığı, kedilerin tırmalamadığı, kısacası tartışmanın gölgesine bile rastlanmayan bir kent bu! Sulh ceza mahkemelerinin bile tüm bir yıl iş olmadığı için çalışmadığı bir kent! Ne sanatın ne de işin, hiç ama hiçbir şeyin coşku yaratmadığı bir kent! Yüz yıldır, hiçbir zaptın tutulmadığı, jandarmaların laf olsun diye ortalıkta dolaştığı bir kent! Uzun sözün kısası, üç yüz yıldır ne bir yumruğun ne de bir tokadın atıldığı bir kent! Bu böyle devam edemez, tüm bunları değiştireceğiz, anlıyorsunuz değil mi üstat Ygéne?

-Çok iyi! çok iyi! dedi Asistan heyecanla. Peki, bu kentin havasını tahlil ettiniz mi efendim?

-Bu konuyu da unutmadım. Yetmiş dokuz adet azot ve yirmi dokuz adet oksijen, değişken miktarlarda karbonik asit ve su buharı. Bunlar alışılmış oranlar.

-İyi, Doktor, iyi, diye karşılık verdi Asistan. Büyük çaplı ve bizi kesin sonuca götürecek bir deney olacak.

-Ve eğer başarırız, diye ekledi Doktor Ox, muzaffer bir edayla, dünyayı yeniden kuracağız!

-Tüm bunlar bilim uğruna yapılıyor.

BELEDİYE BAŞKANI VE DANIŞMAN DOKTOR OX'U NEREDE ZİYARET EDİYORLAR VE SONUÇ NE OLUYOR

Danışman Niklausse ve Belediye Başkanı Van Tricasse çok sıkıntılı bir gece geçirmenin ne demek olduğunu sonunda öğrenmiş oldular. Doktor Ox'un evinde meydana gelen korkunç olay yüzünden tüm gece gözlerini bile kırpmadılar. Bu olay ne gibi sonuçlar doğuracaktı? Hayal bile edemiyorlardı. Alınması gereken bir karar olacak mıydı? Kendileri tarafından temsil edilen Belediye'nin yetkisini kullanmak zorunda kalacaklar mıydı? Böyle bir skandalın bir daha yaşanmaması için kararname yayımlanacak mıydı? Tüm bu kaygılar gevşek bir mizaca sahip bu adamları allak bullak ediyordu. Böylece, ayrılmadan önce, kentin iki ileri geleni ertesi gün görüşmek üzere "karar" aldılar.

Ertesi gün, akşam yemeğinden önce, Belediye Başkanı Van Tricasse, Danışman Niklausse'un evine gitti. Arkadaşını daha sakin buldu. Kendisi de eski dengesine kavuşmuştu.

- Yeni bir şey var mı? diye sordu Van Tricasse.
- Dünden beri yeni bir şey yok, diye cevap verdi Niklausse.
- Peki, ya Doktor Dominique Custos?
- Ne ondan, ne Avukat André Schut'tan konuşulduğunu duydum.

Üç satır tutabilecek ve aktarmanın gereksiz olduğu bir saatlik bir konuşmanın ardından, Danışman ve Belediye Başkanı, çaktırmadan birkaç aydınlatıcı bilgi alabilmek amacıyla Doktor Ox'u ziyaret etmeyi kararlaştırdılar.

Tüm alışkanlıklarının tersine, karar alır almaz, kentin bu iki ileri geleni, görevlerini bir an önce yerine getirmek için harekete geçtiler. Evden ayrıldılar, kentin dışında, Audenarde Kapısı'nın -kulesi yıkılmak üzere olan- yakınında yer alan Doktor Ox'un fabrikasına yöneldiler.

Belediye Başkanı ve Danışman, birbirlerinin koluna girmeden, saniyede ancak on üç parmak [ilerlemelerini](#) sağlayan yavaş ve törensel adımlarla yürüyorlardı. Zaten, çok eskilerden beri, Quiquendone sokaklarında kimsenin koştuğunu görmemiş yurttaşlarının da olağan yürüyüşü buydu.

Ara sıra, sakin ve sessiz bir kavşakta, dingin bir sokak köşesinde, kentin iki ileri geleni, insanları selamlamak üzere duruyorlardı.

- Merhaba sayın Belediye Başkanı, diyordu biri.
- Merhaba dostum, diye cevap veriyordu Van Tricasse.
- Yeni bir şey var mı, sayın Danışman? diye soruyordu diğeri.
- Hiçbir şey yok, diye karşılık veriyordu Niklausse.

Ama kimi şaşkın tavırlardan, kimi sorgulayıcı bakışlardan, bir gün önce meydana gelen ağız dalaşının kentte duyulduğunu kestirmek zor değildi. Sadece Van Tricasse'ın gittiği yöne bakarak, Quiquendone'luların en kaz kafalısı bile, Belediye Başkanı'nın bazı önemli girişimlerde bulunacağını anlayabilirdi. Custos ve Schut olayı tüm zihinleri meşgul ediyordu, ama birinden ya da ötekenden

yana tavır alınamıyordu henüz. Sonuçta, bu avukat ve bu doktor, saygı duyulan iki kişiydi. Dava vekilleri ve mübaşırların yalnızca göstermelik olarak var olduğu bir kentte savunma yapma fırsatını asla elde edememiş olan Avukat Schut, doğal olarak hiçbir zaman dava kaybetmemişti Doktor Custos ise, bu saygıdeğer pratisyen hekim, meslektaşları misali, her türlü hastalıktan mustarip hastaları iyileştiriyordu; tabii ölenler dışında. Maalesef, bazı ülkelerin, tüm tıp kurumlarında uygulanan üzücü bir gelenek.

Audenarde Kapısı'na vardıklarında, Danışman ve Belediye Başkanı, kulenin üstlerine yıkılma tehlikesini düşünerek, ihtiyatla açıktan geçip, kuleyi dikkatle incelediler.

-Bence yıkılacak, dedi Van Tricasse.

-Bence de, diye cevap verdi Niklausse.

-Payandalarla sağlamlaştırmazsak, diye ekledi Van Tricasse. Ama sağlamlaştırmak gerekli mi acaba? İşte sorun burada.

-Gerçekten de asıl sorun bu, diye karşılık verdi Niklausse. Birkaç dakika sonra, fabrikanın kapısına ulaşılar. "Doktor Ox müsait mi acaba?" diye sordular.

Doktor Ox, kentin ileri gelen yetkilileriyle görüşmek için her zaman müsaitti; dolayısıyla bizimkiler hemen ünlü fizyolojistin odasına alındılar.

Kentin iki ileri geleni belki de tam bir saat Doktor'un gelmesini bekledi. Gerçekten de bu kadar çok beklemiş olabilirler çünkü Belediye Başkanı arkadaşı gibi, oldukça sabırsız -hayatında hiç böyle bir şey başına gelmemişti-görünüyordu.

Doktor Ox nihayet odaya girdi ve ilk iş olarak, bu beyleri beklettiği için özür diledi; ama onaylanacak bir gazometre planı ve onarılacak bir bağlantı kolu söz konusuydu. Neyse ki her şey yolundaydı! Oksijen boruları şimdiden döşenmişti. Bir iki ay içinde, kent görkemli bir aydınlatma ile donanacaktı. Kentin iki ileri geleni Doktor'un odasına kadar gelen boruların ağzlarını şimdi bile görebilirlerdi.

Sonra, Doktor, kendisini Belediye Başkanı ve Danışman'ı odasında kabul etme onuruna eriştiiren nedeni öğrenmek istedi.

"Sizi görmek, Doktor, sizi görmek," diye cevapladı Van Tricasse. "Uzun zamandır bu zevkten mahrum kalmıştık Sevgili Quiquendone'umuzda pek fazla dışarı çıkmıyoruz. Çıktığımızda da, ağır ağır yürüyoruz. Bu düzeni bozacak herhangi bir şey olmazsa, ne mutlu ... "

Niklausse dostuna bakıyordu. Dostu, hiçbir zaman bu kadar uzun konuşmamıştı -en azından, zaman kaybetmeden ve cümleleri arasında uzun molalar vermeden. Ona öyle geliyordu ki, Van Tricasse, alışılmışın dışında bir konuşkanlık sergiliyordu. Niklausse'un kendisi bile, konuşmak için dayanılmaz bir istek duyuyordu .

Doktor Ox'a gelince, kurnaz bakışlarla, dikkatlice Belediye Başkanı'nı inceliyordu.

Güzel bir koltuğa rahatça yerleşmeden asla konuşmayan Van Tricasse, bu defa ayağa kalkmıştı. Mizacıyla taban tabana zıt ne tür bir aşırı coşku sarmıştı içini o anda, bilmiyorum. Henüz el kol hareketlerine başlamamış olsa da, belli ki yakında o da gerçekleşecekti. Danışman, baldırlarını ovuşturuyor, derin derin soluk alıyordu. Bakışları yavaş yavaş bir canlılık kazanmaktaydı; eğer ihtiyacı olursa, ne olursa olsun sadık dostu Belediye Başkanı'nı desteklemeye "karar"lı ydı.

Van Tricasse, ayağa kalkmış, birkaç adım atmış, yeniden Doktor'un karşısındaki yerine dönmüştü.

-Peki kaç ay içinde, diye sordu, hafifçe vurgulu bir tonda, sizce, kaç ay içinde çalışmalarınız

sonuçlanır?

-Üç ya da dört ay içinde, sayın Belediye Başkanı, diye cevap verdi Doktor Ox.

-Üç ya da dört ay, oldukça uzun bir süre! dedi Van Tricasse.

-Hem de çok uzun, diye ekledi, yerinde duramayan ve kendisi de ayağa fırlayan Niklausse.

-İşlerimizi tamamlayabilmemiz için bu süre bize gerekli, diye karşılık verdi Doktor. Quiquendone'lular arasından seçmek zorunda kaldığımız işçiler pek eli çabuk değiller.

-Nasıl eli çabuk değiller! diye haykırdı Belediye Başkanı; bu sözcüğü kişisel bir hakaret gibi algılamışa benziyordu.

-Hayır, sayın Belediye Başkanı, dedi Doktor Ox, üsteleyerek. Fransız bir işçi, bir günde, sizin on yurttaşınızın yaptığı işi yapar. Biliyorsunuz, bunlar katıksız Flamanlar! ...

-Flamanlar! diye haykırdı Danışman Niklausse, yumruklarını sıkarak. Hangi anlamda bayım, bu sözcüğü hangi anlamda kullanıyorsunuz?

-Aman canım, herkesin kullandığı... kibar anlamında, diye gülümseyerek cevap verdi Doktor.

-Baksanıza bayım! dedi Belediye Başkanı, adayı bir uçtan bir uca arşınlayarak, bu imalı sözlerden hoşlanmıyorum. Quiquendone işçileri, dünyanın tüm diğer kentlerinin işçileri kadar değerlidir, biliyor musunuz, ne Paris'ten ne de Londra'dan örnek aramamıza gerek yok. Sizi ilgilendiren işlere gelince, bunların uygulamasının çabuklaştırılmasını rica ediyorum sizden. Yollarımızın kaldırılmaları, sevk borularınızın yerleştirilmesi amacıyla söküldü ve bu durum trafik için sorun oluşturuyor. Tüccarlar er geç şikâyet etmeye başlayacak ve ben sorumlu yönetici olarak, fazlasıyla haklı gerekçeleri olan bu sitemlere maruz kalmak istemiyorum!

Ne yürekli bir Belediye Başkanı! Ticaretten, trafikten söz ediyordu. Alışık olmadığı bu sözcükler dudaklarını uçuklatmıyor muydu? Ne oluyordu ona böyle?

-Zaten, diye ekledi Niklausse, kent uzun bir süre daha aydınlatmadan yoksun kalamaz.

-Oysa, dedi Doktor, sekiz ya da dokuz yüz yıldır bekleyen bir kent bu ...

-Bu bir gerekçe değil, diye cevap verdi Belediye Başkanı, heceleri vurgulayarak. Başka zamanlar, başka yaşam biçimleri! Gelişme devam ediyor ve biz geride kalmak istemiyoruz! Bir aydan önce, yollarımızın aydınlatılmasını istiyoruz ya da her gecikilen gün için yüklü bir tazminat ödersiniz! Karanlıkta bir kargaşa çıkarsa ne olur, düşündünüz mü?

-Şüphesiz, diye haykırdı Niklausse, bir Flamanı tutuşturmak için tek bir kıvılcım yeterli. Flaman, alevdir! [\[→\]](#)

-Sırası gelmişken, dedi Belediye Başkanı, dostunun sözünü keserek, belediye zabıtasının şefi Komiser Passauf, dün gece sizin salonunuzda bir tartışmanın meydana geldiğini ilettiler bize Doktor bey. Bunun politik bir tartışma olduğunda yanılıyor mu yoksa?

-Hayır, bu doğru sayın Belediye Başkanı, diye cevap verdi hoşnutlukla içini çeken Doktor Ox.

-Peki Doktor Dominique Custos'la Avukat André Schut arasında bir atışma gerçekleşti mi?

-Evet, sayın Danışman, ancak birbirlerine karşı kullandıkları ifadeler hiç de kaygı verici değildi.

-Kaygı verici değil mi! diye haykırdı Belediye Başkanı, birinin bir diğerine, sözlerinin nereye varacağını düşünmediğini söylemesinde kaygı duyulacak bir şey görmüyorsunuz, öyle mi! Ama siz hangi çamurdan yoğrulmuşsunuz bayım? Quiquendone'da son derece üzücü sonuçların ortaya çıkması

için daha fazlasına ihtiyaç olmadığını bilmiyor musunuz? Fakat bayım, siz ya da bir başkası benimle bu şekilde konuşmakta sakınca görmeseydi...

-Ve benimle de!.. diye ekledi Danışman Niklausse.

Tehditkâr bir ton da bu sözleri söyleyen iki hatırlı zat, kollarını kavuşturmuş, saçları diken diken olmuş, Doktor Ox'a dik dik bakıyorlardı; bırakın tek bir hareketini, kendilerince ters bir niyet ifade eden bir bakışı bile, Doktor Ox'a saldırımları için yeterliydi.

Ama Doktor istifini bozmadı.

"Her halükarda, bayım" diye yeniden söze başladı Belediye Başkanı, "evinizde olup bitenin sorumluluğu size aittir. Ben bu kentin huzurunun teminatıyım ve bu huzurun bozulmasını istemiyorum. Dün yaşanan olaylar bir daha tekrarlanmamalı, yoksa görevimi yapmak zorunda kalırım, bayım. Anladınız mı? Cevap versenize, bayım!"

Bu konuşma sırasında, aşırı derecede heyecanlanan Belediye Başkanı'nın sesi, öfkeli bir tonda çıkmaya başlamıştı. Saygıdeğer Van Tricasse oldukça kızgındı ve kesinlikle, söyledikleri dışarıdan duyulmuş olmalıydı. Nihayet, Doktor'un kendi kışkırtmalarına cevap vermemesi üzerine, öfkeden gözü dönmüş bir halde:

"Gelin, Niklausse," dedi. Ve evi sarsan bir şiddetle kapıyı çarparak, Danışman'ı peşi sıra sürükledi.

Bu iki saygıdeğer insan kent dışında yirmi adım kadar attıktan sonra, yavaş yavaş sakinleşti. Yürüyüşleri yavaşladı, tavırları değişti. Yüzlerindeki ateş söndü. Renkleri kırmızıdan tekrar pembeye dönüştü.

Fabrikayı terk ettikten bir çeyrek saat sonra, Van Tricasse, Danışman Niklausse'a usulca şöyle diyordu:

"Ne kibar bir adam şu Doktor Ox! Onu her zaman büyük bir zevkle ziyaret edeceğim."

FRANTZ NIKLAUSSE VE SUZEL VAN TRICASSE GELECEKLE İLGİLİ PLANLARINI NEREDE YAPIYORLAR

Okuyucularımız, Belediye Başkanı'nın, Matmazel Suzel adında bir kızı olduğunu biliyor. Ama, ne kadar zeki olurlarsa olsunlar, Danışman Niklausse'un da Mösyö Frantz adında bir oğlu olduğunu tahmin edemezlerdi. Diyelim ki tahmin ettiler, yine de Frantz'ın Suzel'in nişanlısı olabileceğini düşünmelerine yol açacak hiçbir ipucu yoktu ortada. Hemen eklemeliyiz ki, bu iki genç insan birbirleri için yaratılmışlardı ve birbirlerini, Quiquendone'da nasıl sevilirse, öyle seviyorlardı.

Bu istisnai kentte, genç kalplerin çarpmadığını düşünmek yanlış olur. Sadece belli bir yavaşlıkta çarpıyorlardı. Dünyanın tüm diğer kentlerindeki gibi, orada da evleniliyordu ama uzun bir süre bekledikten sonra. Bu ürkütücü ilişkilere girmeden önce, nişanlılar birbirlerini incelemek istiyorlardı ve bunun için gerekli araştırmalar, aynı kolejdaki gibi, en az on yıl sürüyordu. Bu süreden önce "onay almak" nadirdi.

Evet, on yıl! On yıl boyunca birbirlerinin kalplerini fethetmeye çalışıyorlardı. Birine bir yaşam boyu bağlanmak söz konusu olduğunda, bu süreye gerçekten uzun denilebilir mi? Mühendis ya da doktor, avukat ya da valilik danışmanı olabilmek için on yıl eğitim görülsün de, biriyle evlenmek için onunla ilgili gerekli bilgileri edinmek bundan daha az zaman alsın ha! Bu durum kabul edilecek şey değil, olaya denge ya da mantık meselesi olarak bakarsak, Quiquendone'lular araştırmalarını böylesine uzatmakta bizce haklılar. İnsanların başına buyruk yaşadığı ve ateşli olduğu diğer kentlerde birkaç ay içinde gerçekleşen evlilikler görüldüğünde, omuz silkmeli ve oğulları koleje, kızlarıysa Quiquendone yurduna göndermekte acele etmeli.

Yarım yüzyıldır, iki yıl içinde gerçekleşen yalnızca bir evlilik görülmüştü ve o da az kalsın bozulacaktı.

Frantz Niklausse da Suzel Van Tricasse'ı seviyordu, ancak sessiz sedasız, dingin bir şekilde, sevilen nesneye kavuşmak için önünde on yıl varken nasıl sevilirse, işte öyle. Haftada bir kez ve kararlaştırılmış bir saatte, Frantz, Suzel'i alıp, Vaar kıyılarına götürüyordu. Oltasını her zaman yanında getirmeye özen gösteriyordu ve Suzel de, o güzelim parmaklarıyla en inanılmaz çiçekleri işlediği kanaviçesini almayı kesinlikle unutmuyordu.

Burada, Frantz'ın, yirmi iki yaşında, yüzünde hafif ayva tüyleri olan ve nihayet sesi bir oktavdan diğerine henüz inmiş genç bir adam olduğunu belirtelim.

Suzel ise pembe beyaz bir kızdı. On yedi yaşındaydı ve oltayla balık tutmaktan hiç de nefret etmiyordu. Yine de, insanı küçük bir tekirle kurnazca mücadele etmek zorunda bırakan bu meşguliyet ona komik geliyordu. Ama Frantz, yaradılışına uygun bu eğlenceli işi seviyordu.

Olunabilecek kadar sabırlı, dalgın bir gözle mantar tıpanın suyun üzerinde oynamasını izlemekten zevk alarak bekliyordu; ve altı saatlik bir sürenin ardından, ona acıyan çekingen bir tekir kendisini tutmasına izin verince mutlu oluyor, ama coşkusunu bastırmayı becerebiliyordu.

O gün de, iki yavuklu hatta iki nişanlı da diyebiliriz, yeşillere bürünmüş kıyıda oturuyorlardı.

Berrak Vaar, onların birkaç adım altında çağıldıyordu. Suzel, gevşek gevşek kanaviçesini işliyor; Frantz, oltasını soldan sağa geçiriyor ve ardından akıntının etkisiyle bu kez sağdan sola kaymasına izin veriyordu. Tekirler suda, tıpanın etrafında birbiriyle kesişen oynak halkalar oluştururken, olta iğnesi daha altta, boşta geziniyordu.

Ara sıra:

-Galiba vuruyor, Suzel, diyordu Frantz, gözlerini genç kıza çevirmeden.

-Sahi mi, Frantz? diye karşılık veriyordu Suzel, işini bir süreliğine ihmal ederek; bir yandan da heyecanla nişanlısının oltasını gözlüyordu.

-Değilmiş, diye devam ediyordu Frantz. Küçük bir hareket hissettiğimi sanmıştım. Yanılmışım.

-Sonunda yakalanacak, Frantz, diye cevap veriyordu Suzel, pürüzsüz ve yumuşak sesiyle. Ama oltayı zamanında çekmeyi unutmayın. Hep birkaç saniye gecikiyorsunuz ve tekir kaçmak için bu fırsattan faydalanıyor.

-Oltamı tutmak ister miydiniz, Suzel?

-Seve seve, Frantz.

-Öyleyse siz de bana kanaviçenizi verin.

Bakalım, iğne işinde, oltada olduğumdan daha becerikli olabilecek miyim?

Genç kız titreyen elleriyle oltayı alıyor, genç adamsa iğneyi kanaviçenin ilmikleri arasında dolaştırıyordu. Ve saatler boyunca, böyle usul usul konuşuyorlardı; mantar suyun üzerinde oynayınca da kalpleri hızlı hızlı çarpmaya başlıyordu.

Ah! yan yana oturarak nehrin çağıltısını dinledikleri bu güzel saatleri unutmaları mümkün müydü?

O gün, güneş çoktan ufuk çizgisine yaklaşmış ve Suzel ile Frantz'ın tüm ustalıklarına karşın, balık "oltaya takılmamıştı". Tekirler hiç merhamet göstermemişlerdi; üstelik kendilerine kızamayacak kadar hakbilir olan bu genç insanlarla alay ediyorlardı.

-Başka sefere daha mutlu olacağız Frantz, dedi Suzel, genç balıkçı hala bakir olan olta iğnesini köknar tahtasına sokarken.

-Umalım ki öyle olsun Suzel, diye cevap verdi Frantz.

Sonra, yan yana yürüyerek, tek bir kelime etmeden, önlerinde uzanan gölgeleri kadar sessiz, evin yolunu tuttular. Batan güneşin eğik ışınları altında, Suzel kendini kocaman görüyordu; Frantz ise, aynı elinde tuttuğu uzun olta gibi incecik duruyordu. Nihayet Belediye Başkanı'nın evine vardılar. Yeşil ot tutamları parlak kaldırımları çevreliyordu. İyi ki yolunmadan korunmuşlardı, böylece sokağın üstünde bir örtü gibi duruyor ve ayak seslerinin gürültüsünü emiyorlardı. Kapı açılacağı sırada, Frantz nişanlısına şöyle söyleme gereğini hissetti:

-Biliyorsunuz Suzel, büyük gün yaklaşıyor.

-Yaklaşıyor gerçekten Frantz! diye cevap verdi genç kız, gözkapaklarını indirerek.

-Evet, dedi Frantz, beş ya da altı yıl içinde ...

-Hoşça kal Frantz, dedi Suzel.

-Hoşça kal Suzel, diye karşılık verdi Frantz.

Ve kapı kapanınca, genç adam, düzenli ve sakin adımlarla Danışman Niklausse'un evinin yolunu tuttu.

-Hoşça kal Frantz.

ANDANTE'LER [↔](#) ALLEGRO'LARA [↔](#) VE ALLEGRO'LAR VIVACE'LERE [↔](#) NEREDE DÖNÜŞÜYOR

Avukat Schut ve Doktor Custos arasındaki tartışmanın yol açtığı heyecan artık yatışmıştı. Olayın arkası gelmedi. Yani, Quiquendone'un her zamanki uyuşukluğuna tekrar kavuştuğu ve bu açıklanması zor olayın bir anlık bir karışıklıktan başka bir şey olmadığı sanılabilirdi.

Bu sırada, kentin belli başlı binalarına oksihidrat gazı taşıyacak olan boru sistemi hızla hayata geçiriliyordu. Ana borular ve bağlantıları, Quiquendone kaldırımlarının altından giderek dört bir yana yayılıyordu. Ancak henüz bekler eksikti, üretimleri çok ince işçilik gerektirdiği için, onları dışarıda yaptırmak zorunlu olmuştu. Doktor Ox koşuşturup duruyordu. Asistanı Ygéne ve o, işçileri sıkıştırarak, gazometrenin hassas parçalarını tamamlayarak, güçlü bir elektrik akımı etkisiyle suyu ayrıştıran devasa pilleri gece gündüz besleyerek sürekli çalışıyorlar, bir saniye bile boşa zaman kaybetmiyorlardı. Evet! boru sistemi tamamlanmamış olsa da, Doktor, gazını şimdiden ürettiyordu; aramızda kalsın, bu tuhaf bir durumdu. Ama pek yakında -en azından öyle umut etmek yerinde olurdu-, pek yakında Doktor Ox, kentin tiyatro salonunda yeni aydınlatma sisteminin görkemli yanlarını gözler önüne serecekti.

Quiquendone'un, iç ve dış düzenlemesi tüm üslupları çağrıştıran -inan olsun ki- güzel bir tiyatro binası vardı. Yarım daire biçimde kemerli kapıları, sivri kemer biçiminde pencereleri, flamboyant [↔](#) gülbezekleri ve gösterişli çan kuleleriyle, hem Bizans hem Roman hem Gotik hem de Rönesans üslubuna sahipti; yani kısacası, yarı Parthenon yarı Paris'teki Grand Café'yi andıran, tüm tarzların karma bir örneği denilebilirdi bu yapı için; yapımına 1175'te Belediye Başkanı Ludwig Van Tricasse zamanında başlandığı ve ancak 1837'de, Belediye Başkanı Natalis Van Tricasse zamanında tamamlandığı düşünülürse, bu durumun pek de şaşırtıcı olmadığı görülür. Yapının inşası yedi yüz yıl sürmüş ve sırayla her çağın mimari üslubuna ayak uydurulmuştu. Ne önemi var! Sonuçta, Roman tarzı ayakları ve Bizans tarzı tonozlarının, oksihidrat gazı aydınlatmasıyla fazla aykırı düşmeyeceği güzel bir yapıydı bu.

Quiquendone tiyatrosunda her şeyden biraz sergilenmekteydi, özellikle de opera ve operakomik. Ama, bölümlerde öyle değişiklikler söz konusuydu ki, besteciler eserlerini tanımakta güçlük çekiyorlardı.

Gerçekten de, Quiquendone'da hiçbir şey hızlı yapılmadığı için, tiyatro eserleri de Quiquendone'luların mizacına uyum sağlamak zorunda kalmıştı. Tiyatronun kapıları her zaman dörtte açılır ve onda kapanırdı; bu altı saat boyunca iki perdeden daha fazla oynandığı görülmemişti. Şeytan Robert, Huguenot'lar [↔](#) ya da Wilhelm Tell, doğal olarak üç gecede ancak oynanabiliyordu; bu başyapıtların yorumundaki yavaşlığı varın siz düşünün. Vivace'ler adagio [↔](#) misali oyalanıyordu Quiquendone tiyatrosunda. Allegro'lar bir türlü bitmek bilmiyordu. Diğer hiçbir ülkede, bir dördlük notalar iki tam nota değerinde değildi. Quiquendone'luların beğenisine ayak uyduran en hızlı ruladlar

bir ilahi gibi uzayıp gidiyordu. Dermansız tremolo'ları^[→], dilettanti'lerin^[→] kulaklarını tırmalamamak için, iyice yavaşlıyor, uzadıkça uzuyordu. Bir örnekle özetlemek gerekirse, oyuncu canla başla oynasa bile, Figaro'nun hızlı temposu, Sevil Berberi'nin birinci perdesinin girişinde, metronomda otuz üçü gösteriyor ve elli sekiz dakika sürüyordu.

Tabii ki, dışarıdan gelen sanatçılar bu usule uymak zorundaydılar; ama iyi ücret aldıklarından, hiç şikayet etmiyor ve allegro'larda dakikada sekiz ölçüden fazla vuruş yapmayan orkestra şefinin yayına sadakatle ayak uyduruyorlardı.

Üstelik, Quiquendone seyircilerini yormadan, onları kendilerine hayran bırakan bu sanatçılar, ne alkış alıyorlardı ama! Bütün eller çok ağır bir tempoda birbirine vuruyor ve gazeteler bu haberi "çılgın alkışlar" diye veriyordu; bir, hatta iki kere şaşkınlıktan donakalan salon, bravo sesleriyle yıkılmadıysa -ki bu XII. yüzyılda olmuştu-, bunun nedeni XII. yüzyılda mütahitlerin çimento ve taştan çalmıyor olmasıydı!

Zaten, tiyatro Flamanların bu coşkusunu daha da körüklememek için, perdelerini haftada bir kere açıyordu; bu da sanatçılara, rolleri üzerinde çokça kafa yorma, seyircilere de tiyatro sanatının yapıtlarının tüm güzelliklerini daha uzun bir sürede içlerine sindirme fırsatını veriyordu.

Uzun zamandır, işler böylece sürüp gidiyordu. Yabancı sanatçılar, başka sahnelerde yaşadıkları yorgunlukları üstlerinden atıp dinlenmek istediklerinde, Quiquendone tiyatrosunun yöneticisiyle bir anlaşma imzalamayı adet edinmişlerdi ve hiçbir şey bu köklü gelenekleri değiştireceğe benzemiyordu, ta ki Schut-Custos sorunundan on beş gün sonra, beklenmedik bir olayın halk arasında yeni bir kargaşa yaratmasına kadar.

Günlerden cumartesiydi, yani opera günü. Tahmin edilebileceği gibi yeni aydınlatmanın açılışı söz konusu değildi henüz. Hayır, borular salona kadar gelmişti ama daha önce belirtilen nedenden ötürü bekler hala yerleştirilmemişti; avizenin mumları, tiyatroyu dolduran çok sayıdaki seyirciyi her zamanki yumuşak ışıklarıyla aydınlatıyordu. Kapılar, öğleden sonra saat birde halka açılmış, saat dörtte, salon yarı yarıya dolmuştu. Eczacı Josse Liefrinck'in Saint-Ernuph Meydanı'nın ucundaki dükkanının önüne kadar uzanan bir kuyruk oluşmuştu. Bu sabırsızlık, iyi bir gösteri olacağı duygusunu uyandırıyordu.

-Bu gece tiyatroya gidecek misiniz? diye sormuştu o sabah Danışman Belediye Başkanı'na.

-Kaçırır mıyım, diye cevap verdi Van Tricasse, ve Madam Van Tricasse'ı, kızımız Suzel'i ve sevgili Tatanemance'ımızı da götüreceğim. Hepsi de kaliteli müziğe bayılırlar.

-Matmazel Suzel de gelecek mi? diye sordu Danışman.

-Şüphesiz, Niklausse.

-Öyleyse, oğlum Frantz, kuyruğun en önündekilerden biri olacaktır, dedi Niklausse.

-Yaman bir oğlan şu Niklausse, diye karşılık verdi bilgiççe Belediye Başkanı, çabuk ateşlenen biri. Bu genç adama göz kulak olmak gerek.

-Seviyor, Van Tricasse, sizin güzeller güzeli Suzel'inizi seviyor.

-İyi ya Niklausse! Onunla evlenecek işte.

Bu evliliğin gerçekleşmesine karar verdiğimizize göre, daha ne isteyebilir?

-Hiçbir şey istemiyor, Van Tricasse, hiçbir şey istemiyor bu sevgili çocuk! Ama -daha fazla konuşmak istemiyorum-bilet alan sonuncu kişi olmayacaktır.

-Ah! tez canlı ve ateşli gençlik! diye sözünü sürdürdü Belediye Başkanı, geçmişine gülümseyerek.

Biz de böyleydik, değerli Danışmanım! Biz de sevdik! Zamanında biz de kuyruklara girdik! Akşama görüşmek üzere öyleyse! Bu arada, bu Fioravanti büyük bir sanatçı, biliyor musunuz? Kentimizde öyle bir karşılandı ki! Uzun süre, Quiquendone'da aldığı alkışları unutamayacaktır.

Söz konusu olan, virtüozluk yeteneği, mükemmel tekniği ve sıcacık sesiyle, kent müzikseverlerinde gerçek bir coşku yaratan ünlü tenor Fioravanti'ydi.

Üç haftadır, Huguenot'lar operasında büyük başarılar elde etmişti Fioravanti. Quiquendone'luların beğenisine uygun bir tarzda yorumlanan birinci perde sayesinde, ayın ilk haftasının suaresinde salon tümüyle dolmuştu. Bitmez tükenmez andante'lerle uzayan ikinci haftanın suaresinde de, şarkıcı uzun uzun alkışlanmıştı. Meyerbeer'in başyapıtının üçüncü perdesinde başarı daha da büyüktü. Şimdi sıra dördüncü perdedeydi. Ama, o gece gerçekleşecek olan bu dördüncü perde, sabırsız bir seyirci grubu önünde oynanacaktı. Ah! Raoul ve Valentine'in bu düeti, olabildiğince yanık bir havayla söylenen iki sesli bu aşk şarkısı, hepsi de yavaşça, özet halinde, sonu gelmez bir biçimde yorumlanan crescendo'ların, [stringendo'ların](#), [presto'ların](#), [piu.](#) [crescendo'ların](#) yer aldığı bu stretto! [Aman Allahım! Ne ihtişam!](#)

Bu nedenle, saat dörtte, salon yükünü almış; localar, ön sıralar ve parter dolup taşıyordu. Belediye Başkanı Van Tricasse, Matmazel Van Tricasse, Madam Van Tricasse ve elma yeşili şapkasıyla sevgili Tatanémance sahne önünde yerlerini almışlardı. Danışman Niklausse ve ailesi de -aşık Frantz'ı unutmamak gerek-, onlardan fazla uzakta değildi. Ayrıca Doktor Custos'un, Avukat Schut'un, Başyargıç Honoré Syntax'ın, sigorta şirketi yöneticisi Soutman'ın (Nobert), Alman müziği tutkunu ve kendisi de biraz virtüoz olan büyük bankacı Collaert'in, tahsildar Rupp'ün, Akademi'nin yöneticisi jérôme Resh'in, Asayiş Komiseri'nin ve okuyucunun sabrını taşırmadan adlarını sıralamamızın mümkün olmadığı daha birçok kent ileri geleninin de aileleri oradaydı.

Genellikle, perdenin açılmasını beklerken, Quiquendone'lular sessiz olurlardı. Kimi gazetesini okur, kimi alçak sesle konuşur, kimi gürültüsüzce ve acele etmeden yerine geçer, kimi koridorları süsleyen güzel ayrıntıları yarı kısık bir gözle incelerdi.

Ama, o akşam, perde açılmadan önce, dikkatli biri salonda alışılmadık bir hareketliliğin hüküm sürdüğünü görebilirdi. Asla kımıldamayan insanların kımıldadığı görülüyor; hanımların yelpazeleri anormal bir hızla hareket ediyordu. Tüm bu insanlar, sanki daha canlı bir hava içindeydiler. Derin derin nefes alıyorlardı. Benzetmek gerekirse, neredeyse avizenin salona alışılmadık bir parıltı yayan alevleriyle eşit parlaklıkta bazı bakışlar göze çarpıyordu. Gerçekten de, aydınlatmada hiçbir artırma olmamasına rağmen, salonda görüş daha netti. Ah! bir de Doktor Ox'un yeni aygıtları faaliyete geçseydi! Ama henüz faaliyette değildiler.

Nihayet, orkestra eksiksiz olarak yerini aldı. Baş keman meslektaşlarına basit bir "la" sesi vermek için nota sehpaları arasında gezindi. Telli çalgılar, üflemler, vurmalı çalgılar aralarında uyum sağladılar. Artık, orkestra şefi başlama komutunu vermek için yalnızca zilin sesini bekliyor.

Zil çaldı. Dördüncü perde başlıyor. Giriş allegro appassionato'su [alındığı](#) üzere, ünlü Meyerbeer'i yerinden sıçratacak ve Quiquendone'lu dilettanti'leri hayran bırakacak, görkemli bir yavaşlıkla çalındı.

Ancak, kısa bir süre sonra, orkestra şefi icracılarını yönetemediğini hissetti. Her zaman son derece uysal ve sakin olan bu insanları zapt etmekte zorluk çekiyordu. Üflemler, bölümleri giderek hızlandırma eğilimindeydiler ve ciddi bir biçimde frenlenmeleri gerekiyordu; aksi taktirde telli çalgıların önüne geçeceklerdi. Bu da, uyum açısından, istenmeyen sonuçlara yol açabilirdi. Üflemler

çalgıların en kalın seslisinde, çok terbiyeli bir genç olan, Eczacı Josse Liefrinck'in oğlu bile bu havaya kaptırmıştı kendini.

Bu sırada, Valentine resitatifine^[↗] başladı:

Yalnızım evimde ...

Ama acele ediyordu. Orkestra şefi ve müzisyenler -belki de farkında olmadan-, on ikisekizlikte olması gerektiği gibi, yavaş çalınması gereken cantabile'sinde^[↗] onu izliyorlardı. Raoul dipteki kapıda görüldüğünde, Valentine'in ona doğru yöneldiği anla, onu "yandaki" odaya sakladığı an arasında on beş dakika bile geçmemişti. Oysa ki, daha önceleri, Quiquendone tiyatro geleneğine göre, otuz yedi ölçülük bu resitatif, tamı tamına otuz yedi dakika sürüyordu.

Saint-Bris, Nevers, Cavannes ve Katolik derebeyleri belki de biraz çabuk sahneye girdiler. Besteciye göre bu partiyon allegro pomposo^[↗] olmalıydı. Orkestra ve derebeyleri allegro'da başarılıydılar ama pomposo için böyle bir şey söylemek mümkün değildi. Parçanın bütününde, komplonun ve hançerlerin kutsanışının ustaca ele alındığı eserde, allegro'yu, kuralına uyararak, yavaşlatmadan icra ediyorlardı. Şarkıcı ve müzisyenler ateş gibiydiler. Orkestra şefi onları engellemeyi düşünmüyordu artık. Zaten seyircilerin de böyle bir talebi yoktu; tersine, onların da kendilerini bu akışa kaptırdığı, salonda bir hareketlilik yaşandığı ve bu hareketliliğin, onların ruhlarındaki özlemlere cevap verdiği hissediliyordu:

Hortlayan kargaşadan, tanrıtanımaz bir savaştan,

İster miydiniz, benim gibi, kurtarmak bu ülkeyi?

Söz veriliyor, ant içiliyor. Nevers, "ataları arasında askerlerin olduğunu ama tek bir katilin bile bulunmadığını" ileri sürmek ve bunu şarkıyla dile getirmek için ancak zaman buluyor. Ve tutuklanıyor. Zabıtarlar ve eşövenler^[↗] hemen koşup gelerek "hepsini aynı anda cezalandırmak" üzere ant içiyorlar. Saint-Bris, Katolikleri intikam almaya çağıran resitatif gerçek bir iki-dörtlük gibi icra ediyor. Üç keşiş, ellerinde sepetler, başlarında beyaz örtüler, yavaşça ilerlemelerini öngören sahne mizansenini göz ardı ederek, Nevers'in evinin kapısından hızla çıkıyorlar. Tüm katılımcılar kılıç ve hançerlerini çeker çekmez, üç keşiş onları kutsuyor. Soprani'ler^[↗], tenorlar, baslar yaman haykırışlarla allegro furioso'ya^[↗] girişiyor ve dramatik bir altı-sekizliği kadril bir altı-sekizliğe dönüştürüyorlar. Sonra da, bağırtilar eşliğinde sahneyi terk ediyorlar:

Gece yarısı,

Çıt yok!

Tanrı öyle istiyor!

Evet,

Gece yarısı.

Aynı anda seyirciler ayağa kalkıyor. Localarda, parterde, balkanda büyük bir hareketlilik var. Başta Belediye Başkanı Van Tricasse olmak üzere tüm seyirciler, komploculara katılmak ve dini görüşlerini paylaştıkları halde Huguenot'ları^[↗] yok etmek amacıyla sahneye fırlamak ister gibiler.

Alkışlıyor, oyuncularını tekrar sahneye çağırıyor vesevinç çığlıkları atıyorlar. Tatanémance, coşkulu bir şekilde, elma yeşili şapkasını sallıyor. Salonun ışıkları güçlü bir parlaklık yayıyor.

Raoul, örtüyü yavaşça kaldırmak yerine, gösterişli bir hareketle yırtıyor ve Valentine'le karşı karşıya geliyorlar.

Nihayet! İşte büyük düet ve allegro vivace tarzında sürüyor. Raoul, Valentine'in sorularını beklemiyor ve Valentine de Raoul'un cevaplarını. Hayranlık verici geçiş,

Tehlike yakında

Ve zaman uçup gidiyor...

bazı komplocuları dans ettirmesiyle Offenbach'a ün kazandıran şu iki-dörtlüklerden biri haline geliyor. Andante amoroso: [↗](#)

Söyledin!

Evet, seviyorsun beni!

bir vivace furioso'dan farklı değil artık; ve viyolonsel, ustanın partiyonunda belirttiğinin tersine, şarkıcının sesindeki iniş-çıkışlara hiç de ayak uydurma kaygısı taşıyor.

Raoul boşuna haykırıyor:

Yine konuş ve sürdür

Kalbimdeki şu tarifsiz uykuyu.

Valentine sürdüremiyor. Sanki alışılmadık bir ateş onu kavuruyor. Si'leri ve ut'leri [↗](#) portenin üstünde, korkunç bir gürlemeyle çıkıyor. Raoul çırpınıyor, el kol hareketleri yapıyor, tutuşmuş bir halde.

Gözetleme kulesinin çanı duyuluyor; öyle bir çınlama ki; ne de sabırsız bir çan sesi! Çalan kişi belli ki kendisini daha fazla tutamıyor. Şiddet konusunda orkestranın kudurganlığıyla yarışan, korkunç bir alarm çanı bu.

Nihayet, bu göz kamaştırıcı perdeyi sonlandırarak stretto:

Artık ne aşk ne esriklik var

Pişmanlıklar içimi yakar!

ki besteci allegro con moto [↗](#) olarak belirttiği halde, zincirlerinden boşanmış bir prestissimo [↗](#) haline dönüşüyor. Sanki bir ekspres tren geçmiş gibi. Gözetleme kulesinin çanı yeniden çalıyor. Valentine kendinden geçiyor. Raoul pencereye doğru koşuyor ...

Vakit dolmuştu. Tümüyle kendinden geçmiş olan orkestra devam edemeyecekti artık. Şefin bageti,

süflörün nota sehpaşı üzerinde, kırılmış bir haldeydi. Kemanların telleri kopmuş, sapları eğilmişti. Tüm bu çılgınlık sırasında, kudümcü kudümlerini patlatmış, kontrbasçı çınlayan aletinın üstüne tünemişti. Baş klarnet enstrümanının dilini yutmuş, ikinci obua, obuasının dilini çiğnemekteydi. Trombonun sürgü kolu eğilmişti ve nihayet, zavallı kornocu, kornosunun geniş ağzına iyice soktuğu elini bir türlü çıkaramıyordu.

Seyircilere gelince ... coşmuş, soluk soluğa kalmış seyirciler, bağılıyor, el kol hareketleri yapıyorlardı. İçten gelen bir yangınla tutuşmuş gibi, tüm yüzler kırmızıydı. Kadınlar mantosuz, erkekler şapkasız, insanlar koşturuyor, çıkmak için acele ediyorlardı. Koridorlarda itişiyor, kapılarda birbirlerini eziyor, tartışıyor, dövüşüyorlardı. Otorite diye bir şey kalmamıştı artık, ne de Belediye Başkanı olma ayrıcalığı. Bu korkunç taşkınlık karşısında herkes eşitti...

Birkaç dakika sonra, sokağa çıkan herkes eski sükunetine kavuşarak, kafasında yalnızca biraz önce hissetmiş olduklarının bulanık anısıyla, sessiz sedasız evine döndü.

Eskiden altı saat süren Huguenot'lar'ın dördüncü perdesi, bu akşam, dört buçukta başlamış ve beşe on iki kala sona ermişti.

Yani sadece on sekiz dakika sürmüştü!

ESKİ VE GÖRKEMLİ ALMANVALSİ NEREDE KASIRGAYA DÖNÜŞÜYOR

Her ne kadar seyirciler, tiyatrodan çıktıktan sonra eski sükunetlerine kavuşmuş, yalnızca geçici bir tür sersemlik duygusuyla sessizce evlerine dönmüş olsalar da, olağanüstü bu coşku selinden oldukça etkilendikleri için, tükenmiş, bitmiş ve sanki yemekte aşırıya kaçmış gibi, büyük bir ağırlıkla kendilerini yatağa attılar.

Ertesi gün, her biri, bir önceki gün yaşananları yeniden anımsadı. Gerçekten de, biri dalaş sırasında şapkasını kaybetmiş, diğerinin giysisi o kargaşada yırtılmıştı. Beriki, kıymetli zarif ayakkabısından, öteki özel günlerde giydiği mantosundan olmuştu. Belleklerine yeniden kavuşan bu kibar burjuvalar, bu kez de adlandırılmayan taşkınlıkları yüzünden büyük bir utanca kapıldılar. Sanki onlar, bir sefahat aleminin kendinden geçmiş kahramanlarıydı. Bu konu üzerinde konuşmuyorlar, hatta düşünmek bile istemiyorlardı.

Fakat yine de kentin en allak bullak olan kişisi, Belediye Başkanı Van Tricasse'tı. Ertesi sabah uyandığında, peruğunu bulamadı. Lotché her tarafı aradı ama nafile. Peruk savaş alanında kalmıştı. Kentin yeminli borazancısı Jean Mistrol kanalıyla bu durum kente duyurulabilir ve yardım istenebilirdi; ama hayır. Madem kentin baş yöneticisi olma onuruna sahipti, bu şekilde kendini dile düşürmektense, bu peruk olayının üstünü örtmek daha yerinde olurdu.

Saygıdeğer Van Tricasse, bitkin düşmüş, kafası kazan gibi olmuş, yorgunluktan dili dönmez, içi yanar bir halde örtülerinin altında yatarken böyle düşünüyordu. Kalkmak hiç içinden gelmiyordu ama beyni, belki de kırk yıldır çalışmadığı kadar hızlı çalışıyordu bu sabah. Açıklanması zor bu gelişmelerin nedenlerini kafasında evirip çeviriyordu saygıdeğer yönetici. Doktor Ox'un gecesinde meydana gelen olaylarla paralellik kuruyordu. En güvenilir yurttaşlarının kişiliğinde, iki kez ortaya çıkan bu tuhaf taşkınlık halinin gerekçelerini arıyordu.

"Peki ama, neler oluyor?" diye soruyordu kendi kendine. "Hangi baştan çıkarıcı duygunun esiri oldu benim sakin Quiquendone kentim? Deliriyor muyuz yoksa, acaba kenti büyük bir hastaneye mi dönüştürmek gerekecek? Çünkü dün, danışmanlar, hakimler, avukatlar, doktorlar, akademisyenler, tüm ileri gelenler oradaydık ve hafızam beni yanıltmıyorsa, bu korkunç çılgınlık nöbetinden hepimiz payımızı aldık. Peki, bu cehennemi müzikte ne vardı? Bu çok garip. Üstelik, böylesi bir taşkınlığa sebebiyet verecek ne bir şey yedim, ne de içtim. Hayır! Dün akşam, bir dilim çok pişmiş dana eti, birkaç kaşık dolusu şekerli ıspanak, çırpılmış yumurta beyazı yedim ve saf su katılmış iki küçük bardak da bira içtim; bunlar başıma vurmuş olamaz! Hayır. Açıklayamadığım bir şeyler var ve mademki yurttaşlarımdan davranışlarından sorumluyum, bir soruşturma başlatacağım."

Ama Belediye Meclisi'nin aldığı soruşturma kararı, hiçbir sonuç vermedi. Olayların ne olduğu açıkça ortada olsa da, nedenleri yüksek görevlilerin kavrayışını aşıyordu. Zaten, ruhlar yeniden sükuna kavuşmuş ve bu sükunla birlikte taşkınlık unutulmaya yüz tutmuştu. Yerel gazeteler, bu konuda yazmaktan bile kaçınıyor ve Memorial de Quiquendone'da [↗](#) yayımlanan temsille ilgili bir haberde

de, tüm bir salona egemen olan taşkınlığa hiçbir şekilde değinilmiyordu.

Bununla birlikte, kent alışılmış soğukkanlılığına kavuşsa da, görünüşte yeniden eski Flaman ruhuna bürünse de, sakinlerinin karakter ve mizaçlarında git gide bir değişim hissediliyordu. Gerçekten de, Doktor Dominique Custos'un dile getirdiği gibi, "vücutlarında sinir sisteminin yeni oluşmaya başladığı" söylenebilirdi.

Şu "bununla birlikte"yi bir açıklayalım. Kesinliği kabul edilmiş bu değişim, sadece bazı koşullarda meydana geliyordu. Quiquendone'lular, kentin sokaklarında, meydanlarda, Vaar kıyısında soylu bir tavırla yürürken, eskiden oldukları gibi, sistemli ve soğuk görünümlü iyi insanlardı yine. Aynı şekilde, evlerinde de durum böyleydi: kah el işi, kah kafa işi olsun, hiçbir şey yapmaz, fazla düşünmezlerdi. Özel yaşamları, vaktiyle olduğu gibi, sessiz, durgun ve bitkiseldi. Eşler arasında hiçbir tartışma, hiçbir sitem söz konusu olmadığı gibi, kalp hareketlerinde hiçbir hızlanma, beyinlerde de hiçbir uyarı gözlemlenmemekteydi. Nabız ortalaması, tıpkı iyi günlerdeki gibi dakikada elli-elli iki civarındaydı.

Ancak, dönemin en yetenekli fizyolojistlerini bile yanıltan, kesinlikle anlaşılmaz durum şuydu ki, özel yaşamlarında hiçbir değişiklik göstermeyen Quiquendone sakinleri, nasıl oluyordu da, toplumsal yaşamda, bireyler arasındaki bire bir ilişkiler söz konusu olduğunda tam tersi bir tutumla, dikkat çekici bir değişime uğruyorlardı.

Bir kamu binasında bir araya gelmek mi? İşte o zaman, Komiser Passauf'un deyişiyle, işler "hiç de iyi gitmiyordu". Borsa'da, Belediye Sarayı'nda, Akademi'nin amfiteatrında, bilim adamlarının toplantılarında ve Meclis oturumlarında bir tür diriliş yaşanıyor, kısa sürede, tuhaf bir galeyan duygusu katılımcıları sarıyordu. Birinci saatin bitiminde, ilişkiler tavsıyor, iki saat sonra ise tartışma kavgaya dönüşüyordu. Kafalar atıyor, iş kişilik sorunu haline geliyordu. Kilisede bile, vaaz sırasında, kürsüde çırpınıp duran ve her zamankinden daha sert tavırlar içinde olan Papaz Van Stabel'i soğukkanlı kalarak dinlemek imkansızlaşıyordu inananlar için. Olayların bu şekilde gelişmesi, Doktor Custos ve Avukat Schut arasında gerçekleşenden daha kötü yeni tartışmalara yol açıyordu. Bu tartışmalar yetkililerin müdahalesini gerektirmiyorsa bu durum, kavgaya karışanların, evlerine döndüklerinde tekrar sükuna kavuşmalarından ve karşı tarafa ettikleri ya da maruz kaldıkları hakaretleri unutup gitmelerinden kaynaklanıyordu.

Üstelik, bu özellik, başlarına gelenleri tanımlamakta kesinlikle yeteneksiz olan bu insanların dikkatini bile çekmiyordu. Kentte tek bir kişi, yani Meclis'in otuz yıldır memurluk kadrosunu iptal etmeyi düşündüğü Asayiş Komiseri Michel Passauf, özel yaşamda asla görülmeeyen galeyan halinin, kamu binalarında bir araya gelindiğinde çabucak ortaya çıktığını saptamıştı. Kaygı içinde, bu taşkınlık burjuvaların evlerine kadar girer ve bu salgın -kullandığı kelime buydu- kentin sokaklarına yayılırsa ne olur diye düşünüyordu. Bu durumda, ne hakaretler unutulur, ne sükun kalır, ne de taşkınlık kesintiye uğradı; bunun yerine Quiquendone'luları kaçınılmaz bir biçimde birbirine düşürecek sürekli bir tutuşma hali oluşurdu.

"O zaman neler olur?" diye soruyordu kendi kendine Komiser Passauf, dehşet içinde. "Bu vahşi şiddeti nasıl durdurmalı? Kamçılanan bu taşkınlığın önü nasıl alınmalı? Böyle bir durumda asayiş komiseri kadrosu bir arpalık olmaktan çıkar ve Meclis benim maaşımı iki katına çıkarmak zorunda kalır... Yeter ki ben de kendimi tutuklamak zorunda kalmayayım... kamu düzenini bozma ve yok sayma suçundan!"

Nitekim, çok haklı gerekçeleri olan bu kaygılar, gerçeğe dönüşmeye başladı. Hastalık, Borsa'dan, Kilise'den, Tiyatro'dan, Belediye'den, Akademi'den ve pazardan yurttaşların evlerine sıçradı, üstelik korkunç Huguenot'lar temsilinin üstünden on beş gün bile geçmemişti daha.

Salgının ilk belirtileri, Bankacı Collaert'in evinde ortaya çıktı.

Bu zengin adam, kentin ileri gelenleri için bir balo ya da en azından danslı bir gece düzenliyordu. Birkaç ay önce otuz bin franklık bir istikraz tahvili çıkarmış ve bunun dörtte üçünü satmıştı; bu mali başarısını kutlamak amacıyla da, salonlarını hemşerilerine açarak onları evinde ağırlıyordu.

Genellikle bira ve şerbet tüketilen, sorunlardan uzak ve sakin bu Flaman şölenlerinin nasıl geçtiği herkesçe bilinir. Havalar, ürün durumu, bahçelerin güzelliği, başta laleler olmak üzere çiçeklerin bakımı üzerine birkaç konuşma; zaman zaman, bir menuet [↗](#) gibi, ölçülü ve yavaş bir dans; bazen de bir vals, ama dakikada bir buçuk turdan fazlasını kaldırmayan ve dansçıların, kollarının izin verdiği ölçüde birbirinden uzakta durduğu şu Alman valslerinden biri... Quiquendone'un yüksek sosyetesinin katıldığı bu baloların genel görünümü işte böyleydi. Dört zamanlı hale getirildikten sonra, polka da ortama uyum sağlamak için epeyi çaba gösterdi. Ama, ölçü ne kadar yavaş olursa olsun, dansçılar hep orkestranın gerisinde kalıyorlardı, bu yüzden ondan vazgeçmek zorunda kalındı.

Genç kızların ve genç erkeklerin, erdemli ve ölçülü bir şekilde eğlendikleri bu sakin toplantılar, şimdiye kadar asla üzücü bir skandala yol açmamıştı. Öyleyse bu akşam, Bankacı Collaert'in evinde, neden şerhetler baş döndürücü şaraplara, köpüren şampanyalara, insanı tutuşturan punçlara dönüşür gibiydiler? Eğlencenin ortasına doğru, niçin tuhaf bir tür sarhoşluk tüm davetlileri esir aldı? Menuet neden bir İtalyan halk dansına dönüştü? Neden orkestranın müzisyenleri tempoyu artırdılar? Niçin mumlar, aynı tiyatro binasında olduğu gibi, etrafa alışılmadık bir parlaklık yaydılar? Bankacı'nın salonlarını nasıl bir elektrik akımı kaplamıştı? Evvelce öylesine ciddi, öylesine resmi, öylesine soylu ve öylesine seçkin bir dans olan bu pasturel [↗](#) sırasında, çiftlerin birbirlerine yaklaşması; ellerin, çırpınış içinde sıkıca birleşmesi; "yalnız kavalyeler"in düşünülmeden atılmış birkaç adımla kendilerini göstermesi nereden kaynaklanıyordu?

Eyvah! tüm bu çözümsüz sorulara hangi CEDipus cevap bulabilirdi ki? Orada bulunan Komiser Passauf, fırtınanın yaklaştığını açık seçik görüyor ama olaylara müdahale edemiyor, onlardan kaçamıyor ve bir sarhoşluk halinin beynine hükmettiğini hissediyordu. Fizyolojik ve duygusal açıdan tüm dürtüleri giderek artmaktaydı. Birçok kez, tatlıların üstüne atıldığı ve uzun bir diyetten çıkmışçasına tepsileri silip süpürdüğü görüldü.

Bu arada, balodaki hareketlilik giderek artıyordu. Boğuk bir uğultu gibi uzun hırıltılar çıkıyordu tüm göğüslerden. Dans ediliyor, gerçekten dans ediliyordu. Ayaklar kendinden geçercesine sallanıyordu. Yüzler sinekkapanotu gibi kıpkırmızı kesilmişti. Gözler tıpkı kızıl yakutlar gibi parlıyordu. Coşku durumu en üst düzeye varmıştı.

Ve sıra Freyschutz valsine geldiğinde, öylesine Alman ve öylesine yavaş olan bu vals, çalgıcılar tarafından çılgın bir tempoyla çalınmaya başlanınca, artık bir vals olmaktan çıkıp, gemlenemez bir kasırga, baş döndürücü bir devinim, tutuşmuş bir odun parçasıyla tempo tutan şeytana tapanlara yaraşır bir fir dönme halini aldı. Derken geri dönülemez, durdurulamaz bir koşu, cehennemi bir hız, bir saat süresince, zenginlik içinde yüzen evin odalarında, salonlarında, sofalarında, merdivenlerinde, mahzeninden tavan arasına kadar her yerinde, genç erkekleri, genç kızları, babaları, anneleri, her yaştan, her kilodan, her cinsiyetten insanı, büyük bankacı Collaert'i, Madam Collaert'i ve danışmanları ve yüksek görevlileri ve Başyargıç'ı ve Niklausse'u ve Madam Van Tricasse'ı ve Belediye Başkanı Van Tricasse'ı ve hatta, daha sonra bu sarhoşluk gecesindeki vals eşinin kim olduğunu hatırlamayı asla başaramayacak olan Komiser Passauf'u bile gizleri içine sürükledi.

Ama "o", Komiser Passauf'u hiç unutmadı. O günden sonra, rüyalarında sık sık, kendisine tutkulu bir kucaklayışla sarılan ateşli Komiser'i gördü. Ve o, sevgili Tatanemance'tan başkası değildi!

Ve sıra Freyschutz valsine geldiğinde ...

DOKTOR OX VE ASİSTANI YGENEBİRKAÇ KELİMEYLE SINIRLI KONUŞMALARINI NEREDE YAPIYORLAR

-Pekala Ygéne?

-Evet, üstat, her şey hazır! Boruların yerleştirilme işlemi tamamlanmış durumda.

-Nihayet! Şimdi kent halkı üzerinde büyük çaplı bir çalışma başlatabiliriz.

SALGININ TÜM KENTİ ETKİSİALTINA ALDIĞI HANGİ OLAYLA AÇIĞA ÇIKIYOR VE NASIL BİR SONUCA YOL AÇIYOR

Sonraki aylar boyunca, kötülük bulutları, dağılmak şöyle dursun, daha da yayıldı. Salgın, evlerden sokaklara taştı. Quiquendone kenti artık tanınmaz bir haldeydi.

Şimdiye kadar gözlemlenen olaylardan daha da tuhafı, sadece hayvanlar aleminin değil, bitkiler aleminin de bu etki alanından kurtulamamasıydı.

Olayların doğal akışına bağlı olarak, salgın hastalıkların belli bir özelliği vardır. İnsanlara bulaşanlar hayvanları, hayvanlara bulaşanlar ise bitkileri etkilemez. Ne bir atın çiçek hastalığına, ne de bir insanın sığır vebasına yakalandığı görülmüştür ve koyunlar da patateslerin hastalığına tutulmazlar. Ama burada, tüm doğa kanunları tersyüz olmuş gibiydi. Yalnızca Quiquendone sakinlerinin karakterleri, huyları ve düşünceleri değişmekle kalmamıştı; evcil hayvanlar da, köpeğinden kedisine, sığırından atına, eşeeinden keçisine, sanki her zamanki ortamları farklılaşmışçasına, bu salgının etkisindeydiler. Bitkiler bile, deyim yerindeyse, özgrleşiyorlardı.

Gerçekten de, bahçelerde, bostanlarda, meyveliklerde, oldukça tuhaf belirtiler söz konusuydu. Tırmanıcı bitkiler daha gözpekçe yükseliyor, sık bitkiler daha da sıklaşıp belirginleşiyordu. Çalılar ağaç haline dönüşüyor, yeni ekilmiş tohumlar hemen küçük yeşil başlarını gösteriyor ve şimdiye kadar, en elverişli koşullarda bile ancak bir parmağın on ikide biri kadar uzadıkları sürede, artık bir parmak uzuyorlardı. Kuşkonmazlar, iki ayak yüksekliğe ulaşıyor; enginarlar kavun, kavunlar balkabağı, balkabakları helvacıkabağı ve helvacıkabakları ise, inan olsun, çapı dokuz ayak olan kule çanı kadar irileşiyorlardı. Lahanalar alılık, mantarlar şemsiye gibiydi.

Meyveler de, sebzeleri izlemekte gecikmediler. Bir ileği yemek için iki kişi gerekirken, bir armutu ancak dört kişi yiyebiliyordu. zm salkımları, Poussin'in, Elçilerin Vaat Edilmiş Topraklara Dönüşü adlı tablosunda, büyüleyici bir güzellikte resmettiği şu şaşılası salkımı andırıyorlardı.

Çiçekler için de aynı şey söylenebilirdi: Kocaman menekşelerin içe işleyen kokusu artarak havaya karışıyor; iri güller canlı renkleriyle göz alıyor; leylaklar birkaç gün içinde sık bir çiçek bahçesi oluşturuyor; sardunyalar, papatyalar, yıldızçiçekleri, kamelyalar, zakkumlar yolları kaplayarak birbirlerini sıkıştırıyorlardı. Budamayla başa çıkılacak gibi değildi. Ve laleler, Flamanların çok hoşuna giden bu değerli zambakgiller, meraklılarını nasıl da heyecanlandırıyordu! Saygıdeğer Van Bistrom, bir gün bahçesinde, kocaman, dev gibi bir tulipa gesneriana görünce şaşkınlıktan neredeyse bayılacaktı. Çiçeğin eneği tüm bir narblbl ailesine yuva olmuştu.

Tüm kent, olay olan bu çiçeği görmek için bahçeye üşşt ve ona tulipa quiquendonia adını verdi.

Ama, bu bitkiler, bu meyveler, bu çiçekler gözle görülür bir şekilde büyüser de, dev boyutlara ulaşır gibi görünseler de, renkleri ve kokularının keskinliği görme ve koklama duyularını oştursa da, ne yazık ki çabucak kuruyup gidiyorlardı. Soludukları bu hava onları hızla kavuruyor ve kısa sürede kurumuş, solmuş, tükenmiş bir halde ölmelerine yol açıyordu.

İhtişam içinde geçirdiği birkaç günün ardından solup giden eşsiz lalenin yazgısı da böyle oldu.

Evdeki köpekten ahırdaki domuza, kafesteki kanaryadan kümesteki hindiye kadar, tüm evcil hayvanları bekleyen de aynı sondu.

Normal zamanlarda, bu hayvanların, ağırkanlılık konusunda sahiplerinden aşağı kalır yanı olmadığını söylemek yerinde olur. Köpekler ve kediler, yaşamaktan çok, anlamsız ve tatsız bitkisel bir yaşam sürüyorlardı. Ne bir zevk titremesi ne de bir kırgınlık hareketi. .. Bronzdan olsalardı, kuyrukları bu kadar kıvıldardı ancak. Çok eskiden beridir ne bir diş ne de bir pençe darbesi görülüyordu. Kuduz köpeklerle gelince, mitolojideki kanal başlı aslanlarla ya da Kutsal Kitap'ın koleksiyonundaki hayvanlarla bir tutuluyor, hayali varlıklar gibi görülüyorlardı.

Ancak, size en küçük olaylarına varıncaya dek aktarmaya çalıştığımız şu birkaç ay boyunca, ne büyük değişiklikler yaşandı! Köpekler ve kediler, dişlerini, tırnaklarını göstermeye başladılar. Tekrarlanan saldırılar sonucunda, bazı önlemler almak gerekti. Gemi azıya almış, Quiquendone sokaklarında koşturan bir at; boynuzlarını eğerek, türdeşlerinden birinin üstüne çullanan bir öküz; Saint-Ernuph Meydanı'nda, bacakları havada, sırtüstü yatan ve "hayvansı" hiçbir özellik taşımayan anırmaları ortalığı çınlatan bir eşek; kaburgalarını kasabın bıçağına karşı kahramanca savunan bir koyun -düşünün, bir koyun- ilk kez görülüyordu.

Belediye Başkanı Van Tricasse, tutuldukları çılgınlık hastalığı nedeniyle Quiquendone sokaklarını tekin olmaktan çıkaran evcil hayvanlarla ilgili güvenlik önlemleri almak zorunda kaldı.

Ama, heyhat! Hayvanlar çıldırmıştı da, insanlar makul mü davranıyordu sanki! Hiçbiri bu beladan başını kurtaramıyordu.

O zamana dek, yetiştirilmeleri çok kolay olan bebekler, kısa sürede çekilmez hale geldiler ve Quiquendone tarihinde bir ilki gerçekleştiren Başyargıç Hanare Syntax, çocuklarını kırbaçlamak zorunda kaldı.

Kolejde, adeta bir ayaklanma yaşandı ve sınıflarda sözlükler, elim yörüngeler çizerek havada uçtu. Öğrencileri dizginlemek imkansız bir hale gelmişti ve zaten onları saçma sapan yazı cezalarıyla bunaltan öğretmenler de bu taşkınlıktan paylarını almaktaydılar.

Başka bir olay daha! O zamana dek, çok kanaatkar olan ve temel besin kaynakları çırpılmış kremayla yetinmeyi bilen bütün Quiquendone'lular, artık, kendilerine yetenin çok üstünde yiyecek ve içecek üretmekteydiler. Alıştıkları beslenme biçimi yeterli gelmiyordu bir süredir. Mideler dipsiz kuyular haline dönüşüyordu ve bu dipsiz kuyuları en güçlü besinlerle tıka basa doldurmak gerekiyordu. Kentin tüketimi üç katına çıkmıştı. İki yemek yerine, altı tane yapılıyordu; mideler sindirim güçlüğü çekmeye başlamıştı. Danışman Niklausse bir türlü doymuyordu. Belediye Başkanı Van Tricasse ise, susuzluğunu gideremiyor ve öfkeli, yarı çakırkeyif halinden kurtulamıyordu.

Kısacası, en kaygı verici belirtiler bir bir ortaya çıkıyor ve günden güne artıyordu.

Sarhoş insanlara rastlanıyordu ve bunların çoğunluğunu da kentin ileri gelenleri oluşturuyordu.

Mide ağrıları Doktor Dominique Custos'u önemli ölçüde meşgul ediyordu. Aynı şekilde nevrit ve sinir yangısı...

Bu durum, halkın öfke duygularının tuhaf bir şekilde nasıl da artmış olduğunun açık bir kanıtıydı.

Eskiden ne kadar ıssızsa, hiç kimse artık evinde duramadığı için bugün o kadar kalabalık olan Quiquendone sokaklarında, kavgalar, günlük atışmalar hiç eksik olmuyordu.

Bu yüzden, kamu düzenini bozanlara engel olmak amacıyla yeni bir güvenlik örgütü oluşturmak

gerekti.

Belediye binasında, gece gündüz dikkafalı insanlarla dolup taşan bir nezarethane oluşturuldu. Komiser Passauf'un işi başından aşkındı.

İki aydan daha kısa bir sürede bir evlilik gerçekleşti -ki o güne kadar bu görülmemiş bir şeydi. Evet! Tahsildar Rupp'un oğlu, güzel Augustine de Rovere'in kızıyla evlendi; üstelik evlilik teklifinin üzerinden yalnızca elli yedi gün geçmiş olmasına rağmen.

Eskiden olsa, yıllar boyu tasarı aşamasında kalacak olan başka evlilikler de oldu. Belediye Başkanı geri adım atmıyordu, çünkü kızı, güzeller güzeli Suzel'in ellerinden kayıp gideceği duygusunu taşıyordu.

Sevgili Tatanemance'a gelince, o da, kendisine mutluluğun, zenginlik, saygınlık, gençlikten oluşan tüm unsurlarını bir arada sunacağını düşündüğü bir birliktelik konusunda Komiser Passauf'un ağzını aramaya cesaret etmişti.

Üstüne üstlük -bu bayağılıklar yetmiyormuş gibi- bir de düello olayı patlak verdi. Evet, tabancalı, yetmiş beş adımlık bir uzaklıktan yapılacak bir düello. Üstelik kimle kim arasında? Okuyucularımız buna asla inanmak istemeyecekler:

Uysal olta balıkçısı Mösyö Frantz Niklausse ile, zengin Bankacı'nın oğlu, genç Simon Collaert arasında.

Bu düellonun nedeni ise, Belediye Başkanı'nın öz kızıydı. Simon ona tutkulu bir aşkla bağlanmıştı ve gözüpek bir rakibin hak iddalarına boyun eğmek istemiyordu.

QUIQUENDONE'LULAR NEREDE KAHRAMANCA BİR KARAR ALIYORLAR

Quiquendone halkının ne üzücü bir durumda olduğu ortadaydı. İşler kızışıyordu. Öfkeden gözler dönmüş ve insanlar tanınamaz hale gelmişti. En barışçı olanları bile birer kavgacı olup çıkmıştı. Onlara ters ters bakmaya görün, sizi düelloya çağıran bir haberci yollamakta gecikmezlerdi. Bazıları bıyıklarını uzatıyor, içlerinde en kavgacı olanları ise, onları çengel biçiminde yukarı doğru kıvrıyordu.

Bu koşullarda, kentin yönetimi, sokaklarda ve kamu binalarında düzenin sağlanması oldukça zorlaşıyordu; çünkü hizmetler, olayların bu türlü gelişimine uygun bir şekilde planlanmamıştı.

Belediye Başkanı -öylesine yumuşakbaşlı, öylesine durgun, basit bir kararı alma becerisinden bile yoksun olarak tanıdığımız saygıdeğer Van Tricasse- öfkesine bir türlü gem vuramıyordu. Evinin her köşesinde, gürleyen sesi çınılıyordu. Bir yandan emrindikleri paylayarak, yönetimi altındaki işleri bizzat yaptırmaya hazır, günde yirmi tane karar alıyordu.

Ah! Ne değişim! Belediye Başkanı'nın güzel ve sakin evi, hoş Flaman konutu, vaktiyle hüküm süren dinginliği nerelerdeydi şimdi? Ne karı-koca kavgaları yaşanmaktaydı artık bu evde! Madam Van Tricasse hırçın, kaprisli, paylayıcı bir kadın olmuştu. Kocasını daha fazla bağırarak, onun sesini bastırabiliyordu belki ama, onu susturmayı bir türlü beceremiyordu. Bu yiğit kadının öfkeli parlamalarından herkes nasibini alıyordu. Hiçbir şey yolunda gitmiyordu! Doğru dürüst hizmet verilmiyor, her zaman gecikmeler oluyordu. Lotché'yi, hatta kendisinden aşağı kalmayan bir öfkeyle sert karşılıklar veren görümcesi Tatanemance'ı suçluyordu. Tabii ki, Mösyö Van Tricasse, en iyi evliliklerde de görüldüğü gibi, hizmetçisi Lotché'nin yanında yer alıyordu. Bu yüzden de, Madam Van Tricasse'ın sürekli hale gelen öfke nöbetleri, paylamalar, çekişmeler, kavgalar, ağız dalaşları bitmek bilmiyordu.

"Ama, bizim neyimiz var?" diye haykırıyordu, zavallı Belediye Başkanı. "Bizi kavuran bu ateş neyin nesi? Yoksa şeytanın oyununa mı geldik? Ah! Bayan Van Tricasse, Bayan Van Tricasse! Sonunda, kendinizden önce beni öldürecek ve böylece tüm aile geleneklerini altüst edeceksiniz!"

Okuyucu, oldukça garip bu özel durumu unutmuş olamaz: Mösyö Van Tricasse dul kalmalı ve gelenek zincirini kırmamak için yeniden evlenmeliydi.

Bunun yanı sıra, ruhlardaki bu galeyan, belirtilmesi gereken ve oldukça ilginç başka olaylara yol açtı. Buraya kadar sebebini bilemediğimiz bu aşırı coşku hali, beklenmeyen fizyolojik yeni oluşumları beraberinde getirdi. Belki de her zaman gizli kalmaya mahkum beceriler kalabalıklardan sıyrıldı. Yetenekler gün ışığına çıktı. O zamana kadar vasat bir çizgisi olan sanatçılar bir anda dikkat çekmeye başladılar. Siyasette ve edebiyatta önemli isimler gündeme geldi. En çetin tartışmalar sırasında, her konuda parlamaya dünden hazır bir dinleyici kitlesini oluşturan konuşmacılar yetişti. Kargaşa, Meclis toplantılarından halk toplantılarına kaydı; ve aralarında Le Guetteur de Quiquendone [↗](#) L'Impartial de Quiquendone, [↗](#) Le Radical de Quiquendone, [↗](#) L'Outrancier de

Quiquendone'un^[↗] da bulunduğu yirmi gazete, öfkeli yazılarında en ciddi toplumsal sorunları ele alırken, Quiquendone'da bir de kulüp kuruldu.

Söz konusu sorunlar neleri kapsıyor? diye sorulabilir. Buna kısaca, her şeyi ve hiçbir şeyi diye cevap verebiliriz; bazılarının yerle bir olmasını, bazılarının onarılmasını istedikleri yıkılmaya yüz tutmuş Audenarde Kulesi'ni; başıbozukların direnmeye kalktıkları, Meclis'çe alınmış güvenlik önlemlerini; derelerin temizlenmesini ve akan damların onarılmasını vs. Hiç olmazsa, ateşli konuşmacılar, sadece kentin iç yönetimini suçlamakla kalsalardı. Ama hayır, akıntıya kapılmış bir halde, olayları daha da ileri taşıma eğilimindeydiler ve eğer Tanrı yardım etmezse, yandaşlarını savaşıñ bilinmezliği içine sürüklemelerine ramak kalmıştı.

Gerçekten de, sekiz ya da dokuz yüzyıldır, Quiquendone gizliden gizliye, üstün değerde bir casus belli'yi^[↗] saklıyordu içinde; üstelik onu büyük bir özenle, kutsal bir emanetmiş gibi koruyordu, çünkü havayla temas edip bozulabilir ve işlevini kaybedebilirdi.

Bakın hangi konuda gerçekleşmişti bu casus belli.

Flandres'in bu güzel yöresinde yer alan Quiquendone'un, küçük Virgamen kentine komşu olduğu pek bilinmez. Bu iki kentin toprakları birbirleriyle sınırdaştır.

1135 yılında, Kont Baudouin'in Haçlı Seferi için yola çıkışından kısa bir süre önce, Virgamen'a ait bir inek -kent sakinlerinden birinin değil, kentin bir ineği; buna dikkat edilmeli-, otlamak için Quiquendone topraklarına girdi. Geviş getiren bu bahtsız henüz

Dilinin elverdiği ölçüde üç kez otlamıştı ki, cürüm, kötüye kullanma, cinayet, nasıl adlandırılırsa öyle, gerçekleşmiş sayıldı ve zamanın gerektirdiği usullere uygun şekilde zabıt tutuldu, çünkü o çağda, yüksek görevliler yazabilmeye başlamışlardı.

"Zamanı geldiğinde öcümüzü alacağız," dedi kısaca Natalis Van Tricasse, bugünkü belediye başkanının otuz ikinci selefi, "ve Virgamen'lılar bunun için çok beklemeyecekler! "

Virgamen'lılar olaydan haberdardılar. Sağduyulu davranarak, yapılan haksızlığın zaman içinde unutulacağını düşünüp beklediler; gerçekten de, yüzyıllar boyu, Quiquendone'lu türdeşleriyle iyi ilişkiler içinde yaşadılar.

Ama, komşularının yaradılışını kökten değiştirerek, bunca zamandır yüreklerinde gizlenmiş öç alma duygularını açığa çıkaran bu acayip salgını hesaba katmamışlardı.

İlk kez, ateşli Avukat Schut, Monstrelet Sokağı'ndaki kulüpte, dinleyicilerinin karşısında aniden sorunu ortaya atarak, bu gibi durumlarda adet olduğu üzere kullanılan deyim ve eğretilmelerle onları coşturdu. Cürümü hatırlattı, Quiquendone kentine verilen zararı hatırlattı ve böylesi bir zarar karşısında, "haklarına sıkı sıkıya bağlı" bir ulusun, zamanaşımı diye bir kavramı kabul edemeyeceğini öne sürdü; içlerinde yaşattıkları haksızlığa uğramış olma duygusunu, hâlâ kanamakta olan yarayı onlara gösterdi; Virgamen sakinlerine mahsus bazı baş hareketlerinden ve bu baş hareketlerinin, onların Quiquendone sakinlerine nasıl da aşağılayıcı bir tavırla yaklaştıklarının belirtisi olduğundan söz etti; yüzyıllardır, belki de "bilinçsizce" bu korkunç haksızlığa katlanmış olan hemşerilerine yalvardı; "eski kentin evlatları"ndan, yüklü bir tazminat dışında hiçbir şeyi hedeflememelerini rica etti. Nihayet, milletin "tüm fertlerine" çağrıda bulundu.

Quiquendone'lular için öylesine yeni olan bu sözlerin nasıl bir coşkuyla karşılandığı ancak hissedilir, kelimelere dökülemez. Tüm dinleyiciler ayaklanmıştı, kollarını ileriye doğru uzatarak savaş çığlıkları atıyorlardı. Avukat Schut, şimdiye kadar böylesi bir başarı elde edememişti ve itiraf etmek gerekir ki çabası takdire layıktı.

Belediye Başkanı, Danışman ve bu unutulmaz toplantıya katılan tüm ileri gelenler, halkın coşkusuna boşuna direnmeye çalıştılar. Zaten, bu konuda gerçek bir istek duydukları da söylenemezdi ve üstelik onlar da diğerleri kadar yüksek sesle bağıyorlardı:

"Sınır! Sınır!"

Sınır, Quiquendone surlarına ancak üç kilometre uzaklıkta olduğundan, Virgamen'lilerin gerçek bir tehlikeyle karşı karşıya bulunduğu kesindi, çünkü ne olduğunu bile anlayamadan toprakları istila edilebilirdi.

Bu sırada, tehlikeli durum karşısında sağduyusunu koruyabilmiş tek insan olan saygıdeğer Eczacı Josse Lieftrinck, top, tüfek ve generalleri olmadığını hatırlatmaya çalıştı.

Bu generallerin, bu topların, bu tüfeklerin yerinin birkaç esaslı yumrukla doldurulabileceği; hak, adalet duygusunun ve vatan aşkının yeterli olduğu; bunlara sahip olan bir halkın sırtının asla yere gelmeyeceği cevabını aldı.

Bunun üzerine, Belediye Başkanı bizzat söz aldı ve korkularını ihtiyat örtüsü altında gizlemeye çalışan bu ödle insanlara hak ettikleri karşılığı verdi; bu örtüyü, vatansever bir elle yırtıp attı.

O anda, salonun alkışlardan yıkılacağı sanıldı.

Oylama yapılması istendi. Oylama alkışlar arasında gerçekleşti ve haykırıışların dozu daha da arttı:

"Virgamen'a! Virgamen'a!"

Böylece, Belediye Başkanı orduları harekete geçirmek için kolları sıvadı ve, kent adına, müstakbel generallerinden galibiyete dönecek olanın, aynı Romalılar dönemindeki gibi, görkemli bir törenle karşılanacağı vaadinde bulundu.

Ama, oldukça inatçı, gerçekte yenik düştüğü halde kendisine bu durumu asla yakıştırmayan Eczacı Josse Lieftrinck, yeni bir saptama yapmak istedi. Roma'da, törenin yalnızca, düşman kuvvetlerine bağlı beş bin kişiyi öldürerek galip gelen generaller için düzenlendiğine dikkat çekti.

-E . . . peki. .. diye haykırdı, taşkınlık içindeki dinleyiciler.

-... Yani Virgamen'ın nüfusu ancak üç bin beş yüz yetmiş beşe ulaşabildiğinden, aynı kişiyi birçok kez öldürmedikçe, işimiz oldukça zor...

Ama zavallı mantıkçının sözünü bitirmesine fırsat vermeden onu tartaklayarak kapı dışarı ettiler.

-Vatandaşlar, dedi bunun üzerine, perakende baharat satışı yapan Sylvestre Pulmacher, vatandaşlar, bu korkak eczacı ne demiş olursa olsun, ben beş bin Virgamen'lıyı öldürme görevini üstleniyorum; tabii benim hizmetimi kabul ederseniz.

-Beş bin beş yüz! diye bağırdı, daha gözüpek bir vatansever.

-Altı bin altı yüz! dedi Baharatçı.

-Yedi bin! diye haykırdı, çırpılmış kremadan servetine servet katmaya devam eden, Hemling Sokağı'nın şekerlisi Jean Orbideck.

-Karar verilmiştir! diye haykırdı kimsenin artırma yapmadığını gören Belediye Başkanı Van Tricasse.

Ve böylece Şekerci Jean Orbideck, Quiquendone birliklerinin başkumandanı oldu.

Oylama alkışlar arasında gerçekleşti ve haykırışların dozu daha da arttı.

ASİSTAN YGENE, DOKTOR OX'UN ŞİDDETLE KARŞI ÇIKTIĞI MANTIKLI DÜŞÜNCESİNİ NEREDE DİLE GETİRİYOR

-Pekala! üstat, diyordu ertesi gün Asistan Ygéne, kovalarca asit sülfüriği kocaman pillerinin teknesine boşaltırken.

-Nasıl! dedi Doktor Ox, haklı değil miymişim? Tüm bir milletin yalnızca fiziksel gelişiminin değil, aynı zamanda ahlak anlayışının, ağırbaşlılığının, yeteneklerinin, siyasi düşüncelerinin neye bağlı olduğunu görüyor musunuz? Bu, molekül sorunundan başka bir şey değil...

-Şüphesiz, ama ...

-Ama? ...

-Olayların oldukça uç boyutlara vardığını ve bu zavallıları daha fazla kışkırtmanın gerekli olmadığını düşünmüyor musunuz?

-Hayır! hayır! diye haykırdı Doktor, hayır! Sonuna kadar gideceğim.

-Nasıl isterseniz, üstat; yine de deney bence kesin bir sonuca ulaştı, ve artık zamanıdır....

-Neyin zamanı?

-Musluğu kapamanın.

-Bak sen! diye bağırdı Doktor Ox. Aklınızı başınıza toplayın yoksa sizi mahvederim.

YÜKSEK BİR YERDE TÜM İNSANİ ZAVALLILIKLARIN AŞILDIĞI NEREDE BİR KEZ DAHA KANITLANDI

-Siz ne diyorsunuz bu işe, diye sordu Belediye Başkanı Van Tricasse, Danışman Niklausse'a.

-Bu savaşın gerekli olduğunu söylüyorum, diye cevap verdi kesin bir tonda Danışman, ve bize yapılan haksızlığın öcünü alma zamanı geldi.

-Pekala! diye sert bir şekilde karşılık verdi Belediye Başkanı, size tekrar söylüyorum, eğer Quiquendone halkı, hakkını aramak için bu fırsattan yararlanamazsa, adına layık olamayacaktır.

-Ve ben de, hiç vakit kaybetmeden birliklerimizi toparlamak ve onları düşmanın üstüne göndermek konusunda sizi destekliyorum.

-Gerçekten bayım, gerçekten! diye cevap verdi Van Tricasse, ama siz, bu şekilde benimle mi konuşuyorsunuz?

-Sizinle, sayın Belediye Başkanı, ne kadar ağır gelse de, benden hep gerçeği duyacaksınız.

-Siz de öyle, sayın Danışman, diye karşılık verdi Van Tricasse, gözü dönmüş bir şekilde, çünkü gerçek benim ağzıma sizinkinden daha çok yakışacaktır! Evet bayım, evet, her tür gecikme bizim için yüz kızartıcı olacaktır. Quiquendone kenti dokuz yüz yıldır öcünü alacağı anı bekliyor ve ne dersiniz deyin, işinize gelsin ya da gelmesin, düşmanın üstüne yürüyeceğiz.

-Ah! böyle mi düşünüyorsunuz, dedi sertçe Danışman Niklausse. Pekala! bayım, eğer siz istemiyorsanız, biz de sızsız harekete geçeceğiz.

-Bir belediye başkanı her zaman ilk sırada yer alır, bayım.

-Bir danışman da öyle, bayım.

-Tüm isteklerime karşı çıkarak, sözlerinizle bana hakaret ediyorsunuz, diye bağırdı Belediye Başkanı, yumrukları, vuruşla patlayan mermiler misali sıkılı bir halde.

-Siz de benim vatanseverliğimden şüphe duyarak bana hakaret ediyorsunuz, diye bağırdı Niklausse, ateşe hazır bir silah gibi.

-Size söylüyorum bayım, Quiquendone ordusu iki günden önce harekete geçecektir.

-Ve ben de size tekrar ediyorum ki bayım, düşmanın üzerine yürümemiz kırk sekiz saati bulmayacaktır.

Bu konuşmadan kolayca anlaşılabileceği gibi her iki muhatap da tamamen aynı fikri savunuyordu. Her ikisi de savaşı istiyordu; ama aşırı taşkınlık halleri onları tartışmaya sürüklüyor, ne Niklausse Van Tricasse'ı ne de Van Tricasse Niklausse'u dinliyordu. Eğer bu önemli sorun üzerinde farklı fikirlere sahip olsalardı, Belediye Başkanı savaşı, Danışman ise barışı savunsaydı, atışma bundan daha şiddetli olamazdı. Bu iki eski dost birbirlerini düşmanca bakışlarla süzüyordu. Kalp atışlarının hızlanmasına, kıpkırmızı yüzlerine, küçülmüş gözbebeklerine, kaslarının gerilmesine, öfkelerini açığa vuran ses tonlarına bakılırsa, birbirlerinin üstüne atlamaya hazırdılar.

Neyse ki, tam kavgaya tutuşacakları anda çalan büyük bir duvar saati rakipleri durdurdu.

-Nihayet, vakit geldi, diye bağırdı Belediye Başkanı.

-Ne vakti? diye sordu Danışman.

-Gözetleme kulesine gitme vakti.

-Doğru, ve sizin hoşunuza gitsin ya da gitmesin, ben gideceğim bayım.

-Ben de.

-Çıkalım!

-Çıkalım!!!

Bu son sözcükler, bir karşılaşmanın gerçekleşeceğini ve rakiplerin birbirlerini düelloya davet ettiklerini düşündürse de, ortada böyle bir durum yoktu. Sadece, Belediye Başkanı ve Danışman'ın - yani kentin en önemli iki kişisinin- Belediye Sarayı'na gitmeleri; her yana hakim olan yüksek kuleye çıkmaları ve birliklerinin ilerlemesini sağlayacak en uygun stratejik düzenlemeyi saptamak amacıyla çevreyi incelemeleri kararlaştırılmıştı.

Bu konuda anlaşmaya varmış olmalarına rağmen, ayıplanacak derecede öfkeli bir tavır sergileyerek, yol boyunca tartışmaya devam ettiler. Bağrışmaları sokaklarda yankılanıyordu; ama yoldan geçenlerin sesleri de aynı seviyede olduğundan, onların bu öfkeli hali doğal karşılanıyor ve pek dikkat çekmiyordu. Bu şartlarda, sakın bir insan, farklı bir yaratık gibi görülebilirdi.

Belediye Başkanı ve Danışman, gözetleme kulesinin girişine geldiklerinde, öfkelerinin doruğundaydılar. Artık yüzleri kırmızı değil kireç gibiydi. Uzlaşmış olsalar bile, bu korkunç tartışma onlarda kasımlara yol açmıştı ve yüzlerindeki solgunluk da öfkelerinin son haddine vardığının bir kanıtıydı.

Kulenin dar merdivenlerinin başında, gerçek bir patlama yaşandı. İlk önce kim geçecekti? İlk önce kim sarmal merdivenin basamaklarından çıkacaktı? Gerçek şu ki bir itiş kakışın ardından, Danışman Niklausse, üstüne, kentin en yüce yöneticisine karşı ödevlerini unutarak, Van Tricasse'ı sert bir şekilde itti ve karanlık kule merdivenlerine ilk atılan oldu.

Her ikisi de, birbirlerine yakışksız sıfatlar sıralayarak, merdivenlerden dörder dörder tırmanmaya başladılar. Bu durum, üç yüz elli yedi ayak yükseklikten kentin tüm yollarına hakim olan kulenin tepesine varana kadar, aralarında korkunç şeyler olacağı kaygısını uyandırıyordu.

Ama kısa bir süre sonra, iki hasım soluk soluğa kaldılar ve bir dakika sonra, sekseninci basamağa geldiklerinde, artık gürültülü bir şekilde nefes alıp vererek, ağır bir tempoyla tırmanıyorlardı.

Ama -soluk soluğa kalmalarının bir sonucu muydu bu, bilinmez- öfkeleri yatışmamış olsa da, en azından, art arda gelen yakışksız nitelermeler halinde açığa vurulmuyordu. Susuyorlardı, ve garip olanı, taşkınlıkları, kentin üstünde yükseldikleri ölçüde duruluyordu. Ruhları bir tür huzura kavuşuyor, beyinlerindeki kaynama, tıpkı ateşten alınan bir cezve gibi, giderek azalıyordu. Neden peki?

Bu soruya verilecek hiçbir yanıtımız yok; ama gerçek şu ki, kent seviyesinden iki yüz altmış altı ayak yükseklikteki sahanlığa geldiklerinde, iki hasım oturdular ve gerçekten daha sakinleşmiş bir halde birbirlerine baktılar.

-Ne kadar yüksek! dedi Belediye Başkanı, kıpkırmızı kesilmiş yüzünü mendiliyle silerek.

-Çok yüksek! diye cevap verdi Danışman. Biliyor musunuz, Hamburg'un Saint-Michel Kulesi'ni on dört ayak geçiyoruz.

-Biliyorum, dedi Belediye Başkanı, Quiquendone'un en yetkili kişisi olması sebebiyle duyduğu onur ses tonundan hissediliyordu.

Bir süre sonra, kentin iki ileri geleni kulenin duvarına oyulmuş mazgal deliklerinden dışarıya meraklı bir bakış atıp, yukarı doğru tırmanışlarını sürdürdü. Belediye Başkanı ekibin başına geçmişti, Danışman da bu duruma en ufak bir itirazda bulunmamıştı. Hatta, Van Tricasse üç yüz dördüncü basamağa vardığında, yorgunluktan canı çıkmış bir halde tek bir adım bile atamazken, Niklausse, dostlukla onu arkasından iterek destek oldu. Belediye Başkanı bu yardımı kabul etti ve kulenin tepesine ulaştığında:

- Teşekkür ederim Niklausse, dedi nezaketle, bu iyiliğinizin altında kalmayacağım.

Biraz önce, kulenin dibinde, birbirlerini parçalamaya hazır iki vahşi hayvandılar; oysa şimdi, tepeye ulaşmış iki dost vardı karşımızda.

Hava çok güzeldi. Aylardan mayıstı. Güneş tüm nemi emmişti. Öyle temiz ve berraktı ki hava! Geniş bir görüş alanı . içinde göz, en küçük nesneleri bile rahatlıkla seçebiliyordu.

Yalnızca birkaç mil uzaklıkta, Virgamen'in beyazlığıyla göz alan surları, şurda burda yükselen kırmızı damları, ışığın yansımalar yaptığı çan kuleleri görülüyordu.

Yağma ve yangının tüm dehşetine maruz kalacak olan kent işte buydu.

Belediye Başkanı ve Danışman, ruhları sıkı bir içtenlik duygusuyla kaynaşmış iki iyi insan gibi, taş bir sıranın üzerinde, yan yana oturuyorlar, nefes nefese, çevreye bakıyorlardı. Kısa bir sessizliğin ardından:

-Ne kadar güzel! diye haykırdı Belediye Başkanı.

-Evet, hayran olunacak kadar! diye cevap verdi Danışman. Siz de, sayın Van Tricasse, yerküremizin kabuğunda sürünmekten çok, insanlığın böyle yükseklerde yaşamaya yazgılı olduğunu düşünmüyor musunuz?

-Sizin gibi düşünüyorum, erdemli Niklausse, diye cevap verdi Belediye Başkanı, sizin gibi düşünüyorum. İnsan burada doğayı daha derinden hissediyor. Tüm duyuları harekete geçiyor. Filozoflar böylesi yüksekliklerde ortaya çıkmış ve yine bilgiler de, bu dünyanın zavallılıklarının üzerinde, böylesi yüksekliklerde yaşamış olmalılar.

-Çatının etrafında bir tur atalım mı? diye sordu Danışman.

-Çatının etrafında bir tur atalım, diye cevap verdi Belediye Başkanı.

İki dost, birbirlerinin kollarına yaslanarak, eskiden olduğu gibi soru ve cevaplarının arasında uzun malalar vererek, ufkun her noktasını incelediler.

-Gözetleme kulesine çıkmayalı en az on yedi yıl oluyor, dedi Van Tricasse.

-Bense, hiç çıktığımı sanmıyorum, diye cevap verdi Danışman Niklausse, ve bundan pişmanlık duyuyorum, çünkü bu yükseklikten manzara olağanüstü. Ağaçların arasından kıvrıla kıvrıla akan şu güzel Vaar Nehri'ni görüyor musunuz, dostum?

-Ve daha ötede, Saint-Hermandad tepeleri! Nasıl da zarafetle ufku örtüyorlar! Doğanın gözalıcı bir şekilde yerleştirdiği, şu yeşil ağaç dizisine bakın! Ah! doğa, doğa, Niklausse! İnsan eli asla onunla yarışamaz!

-Büyüleyici, eşsiz dostum, diye cevap verdi Danışman. Yemyeşil kırlara yayılan şu sürülere bakın, şu öküzlere, şu ineklere, şu koyunlara...

-Ve tarlalara giden şu çiftçilere! Sanki Arkadia'nın çobanları. Bir tek dans etmeleri eksik.

-Ve şu bitek kırların üzerindeki, tek bir pusun gölgelemediği masmavi güzel gökyüzü! Ah! Niklausse, insan burada şair olabilir! Aziz Simean Stylites'in dünyanın en büyük şairlerinden biri olmamasını aklım almıyor.

-Belki de sütunu yeteri kadar yüksek değildi! diye cevap verdi Danışman, yüzünde yumuşak bir gülümsemeyle.

Bu sırada, Quiquendone kariyonu faaliyete geçti. Çanlar berrak sesleriyle, en hoş ezgilerinden birini çalıyorlardı. İki dost, kendilerinden geçmiş bir halde kalakaldılar.

Sonra, yumuşak bir sesle:

-Ama, dostum Niklausse, dedi Belediye Başkanı, bu kulenin tepesinde ne yapmaya geldik biz?

-Kim bilir, diye cevap verdi Danışman, belki de hülyalara dalmaya...

-Buraya niçin geldik? diye tekrarladı Belediye Başkanı.

-Buraya, dedi Niklausse, insani zavallılıkların kirletemediği bu tertemiz havayı solumaya geldik.

-Pekala, inelim mi, dostum Niklausse?

-İnelim, dostum Van Tricasse.

Kentin iki ileri geleni, gözlerinin önünde uzayıp giden muhteşem panoramaya son bir kez baktılar; sonra Belediye Başkanı öne geçti ve yavaş, ölçülü adımlarla inmeye başladı. Danışman, birkaç basamak arkasından onu izliyordu. Yukarı çıkarken mala verdikleri sahanlığa vardılar. Şimdiden, yanakları kızarmaya başlamıştı. Bir an durdular ve inmeye devam ettiler.

Bir dakika sonra, adım adım izlendiği duygusu kendisini "rahatsız ettiği" için Van Tricasse, Niklausse'tan yürüyüş hızını düşürmesini rica etti.

Üstelik bu durum rahatsızlıktan da öte bir duygu yaratıyor olmalıydı ki, yirmi basamak sonra, kendisi arayı açabilsin diye, Danışman'a durmasını buyurdu.

Danışman, Belediye Başkanı'nın paşa gönlü olsun diye tek ayağı havada kalmaya hevesli olmadığı cevabını yapıştırdı ve inmeye devam etti.

Van Tricasse oldukça sert bir sözle karşılık verdi.

Danışman, aile gelenekleri yüzünden ikinci kez evlenmesi gereken Belediye Başkanı'nın yaşıyla ilgili kırıcı bir imada bulundu.

Belediye Başkanı, bunun böyle gitmeyeceği konusunda Niklausse'u açık bir dilde uyararak, yirmi basamak daha indi. Niklausse, ne olursa olsun, kendisinin öne geçeceği karşılığını verdi ve o sırada koyu bir karanlık içinde bulunan kentin iki ileri geleni arasında, merdiven çok dar olduğundan, bir çatışma yaşandı.

Bu sırada birbirlerine sarf ettikleri sözcüklerin yanında, kaba ve görgsüz insanların kullandıkları sözcükler bile çok yumuşak kalırdı.

-Göreceğiz bakalım, sersem hayvan, diye bağıırıyordu Belediye Başkanı, bu savaştaki konumunuzun ne olacağını ve hangi sırada yer alacağınızı göreceğiz.

-Sizin önünüzdeki sırada, sersem budala! diye cevap verdi Niklausse.

Ardından, bağırış çağırışlar devam etti; sanki iki vücut birlikte merdivenlerden aşağı yuvarlanıyordu...

Ne olmuştu peki? Neden duygular böylesine hızla değişmişti? Neden kulenin tepesinde kuzu gibi olan bu iki adam, iki yüz ayak aşağıda kaplana dönmüştü?

Neden ne olursa olsun, kulenin bekçisi, gürültüleri duyarak alt kapıyı açmaya koştu; tam da o sırada, yara bere içindeki, gözleri dönmüş iki hasım, birbirlerinin saçlarını yoluyorlardı -bereket versin ki başlarında perukları vardı.

-Bana bunun hesabını vereceksiniz! diye haykırdı Belediye Başkanı, yumruğunu hasmının burnuna dayayarak

-Ne zaman isterseniz! diye uludu Danışman Niklausse, sağ ayağını tehlikeli bir şekilde savurarak

Kendisi de pek öfkeli olan bekçi : ...nedendir bilinmez-, bu sahneyi çok doğal karşıladı. Ne tür bir kişisel taşkınlık hali, bu kavganın bir parçası olmaya itiyordu onu, bilmiyorum. Ama kendini tuttu ve Belediye Başkanı Van Tricasse ile Danışman Niklausse arasında, yakın bir zamanda bir düello gerçekleşebileceğini tüm mahalleye yaymakla yetindi.

-Bir belediye başkanı her zaman ilk sırada yer alır, bayım.

OLAYLAR NEREDE ÖYLESİNE UÇ NOKTALARA VARDI Kİ, QUIQUENDONE SAKİNLERİ, OKURLAR VE HATTA YAZARIN KENDİSİ ÇABUCAK BİR ÇÖZÜM BULUNMASINI İSTEDİLER

Bu son olay, Quiquendone halkının taşkınlık düzeyinin nasıl da yükseldiğinin açık bir kanıtıdır. Kentteki en yaşlı ve en yumuşakbaşlı -hastalığın yayılmasından önce- iki dost şiddeti bu dereceye vardırırsınlar! Ve bu, kulenin tepesinde, eski cana yakınlıklarına, kibarlık içgüdülerine, içedönük mizaçlarına kavuşmalarından yalnızca birkaç dakika sonra gerçekleşsin!

Olan biteni öğrenen Doktor Ox, neşesinden yerinde duramıyor; olayların kötü bir seyir izlediğini düşünen asistanının söylediklerine karşı çıkıyordu. Zaten, her ikisi de genel taşkınlık havasının etkisi altındaydılar. Bu konuda diğerlerinden geri kalır tarafları yoktu ve Belediye Başkanı ile Danışman'ın arasında geçen kavgaya benzer bir kavganışeşindeydiler.

Bununla birlikte, söylemek gerekir ki, bir sorun diğer hepsinin önüne geçmiş ve tasarlanan düelloları, Virgamen sorununun çözümünün sonrasına erteletmişti. Kimsenin,kanını boş yere akıtmaya hakkı olamazdı, çünkü bu kan son damlasına kadar, tehlike içindeki vatan uğruna feda edilecekti.

Gerçekten de, koşullar oldukça kaygı vericiydi ve artık geriye dönüş yoktu.

Belediye Başkanı Van Tricasse, kendisine cesaret kazandıran savaşçılara özgü ateşliliğine rağmen, düşmana uyarıda bulunmadan saldırmanın doğru olmadığını düşünüyordu. Bu yüzden Kır Muhafızı Bay Hottering'i sözcü seçerek, 1195'te Quiquendone toprakları üzerinde yapılmış haksızlığı telafi etmelerini istedi Virgamen'lılardan.

Virgamen yetkilileri önce neden söz edildiğini kestiremediler ve resmi unvanına rağmen, Kır Muhafızı sertçe geri çevrildi.

Bunun üzerine, Van Tricasse, şekerçi General'in yaverlerinden, arpa şekeri üreticisi, iradesi çok kuvvetli biri olan, gözüpek yurttaş Bildevert Shuman'ı yolladı. Bu zat, 1195'te, Belediye Başkanı Natalis Van Tricasse eliyle kaleme alınmış tutanağın aslını Virgamen yetkililerine götürdü.

Virgamen yetkilileri gülmekten kırıldılar ve Yaver'in akıbeti de aynı Kır Muhafızı'nınki gibi oldu.

Bu kez, Belediye Başkanı, kent ileri gelenlerini toplantıya çağırdı. Dikkat çekici ve sert bir dille kaleme alınan bir ültimatomektubu hazırlandı; bu mektupta casus belli açık bir şekilde ortaya kondu ve Quiquendone'a yapılmış olan hakaretin telafi edilmesi için, suçlu kente yirmi dört saatlik bir süre tanındı.

Mektup gitti ve birkaç saat sonra, küçük parçalara ayrılmış halde geri döndü; yapılan hakaretlerin üstüne bir yenisi daha eklenmişti. Virgamen'lılar, eskiden beri Quiquendone'luları hoşgörölü olarak tanımaktaydılar ve dolayısıyla, onlarla, istekleri, casus belli'leri ve ültimatomlarıyla dalga geçiyorlardı.

Artık yapılacak tek şey kalmıştı: işi silahların kaderine teslim etmek, savaş tanrısını yardıma çağırmak ve Prusyalıların yöntemini izleyerek, Virgamen'lıları hazırlıksız yakalayıp, üzerlerine saldırmak.

Görülmemiş bir öfkeyle, bağırış çağırışların, azarlamaların ve tehditkar tavırların eşliğinde gerçekleşen görkemli bir toplantıda, Meclis'in aldığı karar buydu. Bir deliler meclisinde, bir cinliler toplantısında ya da bir şeytana tapanlar kulübünde bile böylesine gürültü patırtı olması imkansızdı.

Savaş ilan edilir edilmez, General Jean Orbideck, iki bin üç yüz doksan üç kişilik bir nüfusun, iki bin üç yüz doksan üç savaşçısından oluşan birliklerini topladı. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, savaş çağındaki erkeklere katılmışlardı. Kesici ve bereleyici her nesne, bir silaha dönüşmüştü; kentteki tüfeklere el konulmuştu. İki horozsuz beş tüfek bulunmuş ve bunlar öncü birliğe dağıtılmıştı. Topçu birliği, 1339'da Quesnoy saldırısında kullanılan, tarihe ilk toplardan biri olarak geçen ve beş yüzyıldır da el sürülmeyen, şatonun eski kulevrin topundan ibaretti. Ayrıca, adı geçen topu kullanacak erlere ne mutlu ki, içine konulacak tek bir mermi bile yoktu; ama ne olursa olsun, bu alet düşmanda hala saygı uyandırabiliyordu. Kesici ya da delici silahlara gelince, taş baltalar, topuzlar, savaş baltaları, çeşitli kargı türleri, baltalı mızraklar, ince kılıçlar vb. İlkçağ müzesinden, bir de "kiler" ve "mutfak" eşyası olarak bilinen özel saldırı araçları arasından alınmıştı. Ama cesaret, haklılık, yabancı düşmanlığı, intikam isteği en mükemmel silahların önüne geçebilmeli ve modern mitralyözlerin, kamadan doldurulan topların yerini alabilmeliydi -en azından böyle olacağı umulmaktaydı.

Bir teftiş yapıldı. Yoklamada tek bir yurttaş bile eksik çıkmadı. Huysuz bir hayvan olan atının üzerinde pek de sağlam durmayan General Orbideck, ordu birliklerinin önünde, üç kez yere düştü; ama hiç yara almadan ayağa kalktı ki bu da olumlu bir işaret olarak kabul edildi. Belediye Başkanı, Danışman, Asayiş Komiseri, Başyargıç, Tahsildar, Bankacı, Eğitim Müdürü, kısacası kentin tüm ileri gelenleri önde yürümekteydiler. Anneler, kız kardeşler ve de kız çocukları tek bir gözyaşı bile dökmediler. Kocalarını, babalarını, erkek kardeşlerini savaşa teşvik ediyorlar, hatta, korkusuz Madam Van Tricasse'ın emri altında, artçı birlikleri oluşturarak, onları izliyorlardı.

Tellal Jean Mistrol'un borazanın sesi ortalığı inletti, ordu sarsıldı, meydanı terk etti ve vahşi çılgınlık atarak Audenarde Kapısı'na yöneldi.

Tam sıranın başındakiler kent surlarını aşmak üzereyken, adamın biri kendini önlerine attı.

"Durun! durun! delirdiniz mi!" diye haykırdı. "Heyecanınızı dizginleyin! Bırakın musluğu kapatayım! Kana susamış insanlar olamazsınız siz! Uysal ve yumuşakbaşlı, iyi yürekli burjuvalarsınız! Böyle tutuşmanız ustam Doktor Ox'un hatasıdır! Bu bir deney! Sizi oksihidrat gazıyla aydınlatmak bahanesiyle, binaları ... "

Asistan kendinde değildi; bir türlü susmak bilmiyordu. Tam Doktor'un sırlarını ağzından kaçıracağı sırada, Doktor Ox, tarifsiz bir öfkeyle, Ygéne'in üstüne atıldı ve yumruk darbeleriyle ağzını kapattı.

Ortalık savaş alanına dönmüştü. Ygéne'i görünce duraklamış olan Belediye Başkanı, Danışman ve tüm ileri gelenler, öfkeye kapılarak, iki yabancınn söylediklerini bile dinlemeden üstlerine saldırdılar.

Doktor Ox ve asistanı, hırpalanmış ve dövülmüş bir halde, Van Tricasse'ın emriyle, nezarethaneye götürülmek üzereyken...

DÜĞÜM NEREDE ÇÖZÜLÜYOR

... kulakları sağır eden bir patlama duyuldu. Quiquendone'u kaplayan hava tutuşmuş gibiydi. Şaşılacak büyüklük ve parlaklıkta bir alev topu, bir meteor misali, gökyüzüne kadar yükseldi. Eğer gece olsaydı, bu parlama on mil öteden bile görülebilirdi.

Bütün Quiquendone ordusu yere serilmişti. Neyse ki, hiç şehit verilmedi: hepsi hepsi birkaç sıyrık ve birkaç önemsiz yara. Bu sırada, şaşılacak bir biçimde, atından düşmemiş olan Şekerci, sorgucunun biraz yanması dışında, yara almadan kurtuldu.

Ne olmuştu peki?

Kısa bir süre sonra öğrenildiği üzere, gaz fabrikası havaya uçmuştu. Doktor ve asistanının yokluğu sırasında, büyük bir olasılıkla gerekli önlemler alınmamıştı. Oksijen deposuyla hidrojen deposu arasında nasıl ve niçin bir bağlantı olduğu bilinmiyor. Bu iki gazın birleşmesiyle ortaya çıkan patlayıcı karışım, dikkatsizlik sonucu ateş almıştı. Bu olay her şeyi değiştirdi -ama ordu ayağa kalktığında, Doktor Ox ve Asistan Ygéne ortadan kaybolmuşlardı.

Bütün Quiquendone ordusu yere serilmişti.

YAZARIN TÜM ÖNLEMLERİNE KARŞIN, ZEKİ OKUR, DOĞRU TAHMİNDE BULUNDUĞUNU NEREDE ANLIYOR

Patlamanın ardından, Quiquendone, eskisi gibi, sakin, ağırkanlı ve Flaman kent kimliğine kavuştu.

Zaten ciddi bir heyecan yaratmayan patlamadan sonra, herkes, nedenini bilmeden, kurulmuş birer makine gibi -Belediye Başkanı Danışman'ın, Avukat Schut Doktor Custos'un, Frantz Niklausse rakibi Simon Collaert'in kolunda-sakin sakin, gürültü çıkarmadan, Virgamen'ı ve alacağı öcü çoktan unutmuş olarak, hatta ne olup bittiğinin bilincine varmadan, evinin yolunu tuttu. General reçellerine, yaveri de arpa şekerlerine geri dönmüştü.

Her şey eski sükunetine kavuşmuştu; insanlar ve hayvanlar, hayvanlar ve bitkiler, hatta patlamanın -bu patlamalar zaman zaman şaşırtıcı olurlar- ardından doğrulmuş olan Audenarde Kapısı'nın kulesi dahil, her şey yeniden eski halini almıştı.

Ve o günden sonra, Quiquendone kentinde, ne yüksek sesle bir kelime telaffuz edildi, ne de bir tartışma yaşandı. Artık ne politika, ne kulüp, ne dava, ne de polis memuru vardı! Komiser Passauf'un memurluk kadrosu yeniden arpalığa dönüştü; aylığı kesilmediyse, bu, Belediye Başkanı ve Danışman'ın konuyla ilgili bir türlü karar alamamasından kaynaklanıyordu. Üstelik, zaman zaman, kendisi hiç tahmin etmese de, teselli bulmaz Tatanemance'ın düşlerine girmeye devam ediyordu.

Frantz'ın rakibine gelince, güzeller güzeli Suzel'i, cömertçe, bu olaylardan beş ya da altı yıl sonra kendisiyle evleneceği için sabırsızlanan aşığına bıraktı.

Madam Van Tricasse ise on yıl sonra, beklenen süre içinde öldü ve Belediye Başkanı, kendisinden sonra gelecek şanslı ölümlü için mükemmel denilebilecek koşullarla, kuzini Matmazel Pélagie Van Tricasse'la evlendi.

DOKTOR OX'UN KURAMI NEREDE AÇIĞA ÇIKIYOR

Bu esrarengiz Doktor Ox ne yapmaya çalışmıştı? Sadece çılgınca bir deney; başka bir şey değil.

Gaz borularını yerleştirdikten sonra, tek bir hidrojen atomunu dahi işin içine katmadan, Quiquendone'un kamu binalarını, sonra özel konutlarını ve nihayet sokaklarını saf oksijenle doldurdu.

Tatsız, kokusuz olan bu gaz, yüksek dozda havaya karışınca, bulunduğu zaman, organizmada ciddi bozukluklara yol açar. Oksijene doymuş bir ortamda yaşanırsa, kızgınlık, aşırı kızgınlık, tutuşma hali ortaya çıkar!

Normal havaya kavuşulur kavuşulmaz, eski duruma geri dönülür; oksijen, ağırlığı nedeniyle alt katmanlarda çökelediği için gözetleme kulesinin tepesinde, kendilerini yeniden solunabilir bir hava içinde bulan Danışman ve Belediye Başkanı'nın durumu da bunun bir kanıtıdır.

Ayrıca bu koşullarda yaşamak, ruh kadar vücutta da fizyolojik değişikliklere yol açan bu gazı solumak, ölçüsüz bir yaşam süren bu çılgınlarda olduğu gibi, ölümü çabuklaştırır.

Yani, hızır gibi yetişen beklenmedik bir patlama, Doktor Ox'un fabrikasını ortadan kaldırıp bu tehlikeli deneye son verdiği için Quiquendone'lular çok şanslıydılar.

Uzun sözün kısası, sonuç olarak, erdem, cesaret, yetenek, zekâ, hayal gücü gibi tüm nitelik ya da özellikler yalnızca bir oksijen sorununa bağlı olabilir miydi?

Doktor Ox'un kuramı buydu, ama bu kuramı kabul etmeme hakkı herkes için geçerlidir; ve saygıdeğer Quiquendone kentinin sahne olduğu bu çılgınca deneye rağmen, biz kendi hesabımıza, tüm görüş açılarından, onu reddediyoruz.

SON

[←]

1. Kariyon: Bir kuleye ya da özel yapıya yerleştirilen bir dizi sabit çandan oluşan müzik aleti. Genellikle Hollanda'da görülen ilk türlerinin iki ya da üç oktavlık ses genişliği vardır. 20. yüzyılın başında altı ve daha fazla oktav ses verenleri de yapıldı. Aşağıdaki bir klavyeden idare edilen çanlar, org gibi, el ve ayak pedalları kullanılarak çalınır. - Y. N.

[←]

2. Stathouder: Birleşik Eyaletler'de, bir eyaletin veya bütün birliğin yürütme kuvvetinin başkanı. (Nassau'lu Orange prenslerinin unvanı)- Y. N.

[←]

3. Tatanemance: Tata, Fransızcada, çocuk dilinde hala, teyze anlamında kullanılıyor.- Y. N.

[←]

4. Ne quid nimis: Latinlerin Greklerden aldıkları bir özdeyiş. "Her konuda aşırılık bir kusur sayılır" anlamında. - Ç N.

[←]

5. Harpokrates: Yunanlıların ve Romalıların benimsediği Mısır tanrısı. Harpokrates, çocuk tanrı Horus'un değişik bir şeklidir. Mısır'da, parmağını emen genç bir prens olarak temsil edilirdi. Bu çocuksu hareketin anlamını bilmeyen Yunanlılar ve Romalılar onu sessizlik tanrısı yaptılar. - Y. N.

[←]

6. Kulevrin topu: Günümüzdekilere oranla daha uzun ve ince olan, elde ya da top kundağıyla kullanılan eski bir top. - Ç. N.

[←]

7. In anima vili: Genellikle hayvanlar üzerinde yapılan bilimsel deneyler için kullanılan deyim. - Ç. N.

[←]

8. Bek: Havagazılambasının ucu. - Y. N.

[←]

9. Eski bir uzunluk ölçüsü. - Y. N.

[←]

10. Alev: Fr. Flamme. Flamanla flamme arasındaki ses benzerliği kullanılıyor. - Ç. N.

[←]

11. Andante: Allegretto ile adagio arası, orta hızı belirten ölçü. - Y.N.

[←]

12. Allegro: Hızlı, çabuk, coşkulu, parlak, çevik. - Y. N.

[←]

13. Vivace: Canlı (allegro'dan daha canlı bir tempo.)-Y. N.

[←]

14. Flamboyant: [flambuayan] ("alevli") Fr. XVI. yy. Gotik sanatının gelişiminde üçüncü ve son döneme verilen ad. - Y. N.

[←]

15. Huguenot'lar: Seribe ile Deschamps'ın librettosunu yazdığı, Meyerbeer'in bestelediği beş perdelik opera. - Y. N.

[←]

16. Adagio: Andante'den daha yavaş largo'dan daha hızlı bir tempo.- Y. N.

[←]

17. Tremolo: Yaylı çalgılarda yayın, klavyeli çalgılarda tuşların (akor ya da aralıklarla), vurma çalgılardaysa sapaların (baget) çok hızlı hareketiyle sağlanan icra biçimi. - Y. N.

[←]

18. Dilettanti: İtalyanca "sanatsever" anlamında. - Ç. N.

[←]

19. Crescendo: Artarak. İnsan sesi ya da çalgılar için yazılmış müzik parçalarında, seslerin doruk noktasına ulaşacak biçimde, giderek güçlenmesi. - Y. N.

[←]

20. Stingendo: Hızlandırarak. Hızı artırarak. -Y. N.

[←]

21. Presto: Canlı, çabuk, hızlı tempo. -Y. N.

[←]

22. Piu: Daha.- Y. N.

[←]

23. Stretto: Füg'de, tema ile yanıtın bir tür yinelenmesiyle oluşan son bölüm. - Y. N.

[←]

24. Appassionato: Heyecanlı, ateşli uslûpta. - Y. N.

[←]

25. Resitatif: Opera, oratoryo, kantat vb. ses için yazılmış yapıtlarda, konuşur gibi söylenen bölümler. - Y. N.

[←]

26. Cantabile: Şarkı söyler gibi. Şarkılı, lirik.- Y. N.

[←]

27. Pomposo: Gösterişli, görkemli, muhteşem. - Y. N.

[←]

28. Eşöven: Eskiden derebeylerinin kendilerine bagnuh beylere adalet dağıtmak için seçtikleri kanun adamı. - Y. N.

[←]

29. Soprani: Soprano. - Ç. N.

[←]

30. Furioso: Öfkeli, hiddetli. - Y. N.

[←]

31. Huguenot: Kalvin mezhebinden Fransız Protestanı. - Y. N.

[←]

32. Amoroso: Sevgiyle, sevecenlikle (vokal yapıtların yorumunda).- Y. N.

[←]

33. Ut (Latince): Do. - Ç. N.

[←]

34. Con moto: Hareketli. -Y. N.

[←]

35. Prestissimo: En hızlı tempo. -Y N.

[←]

36. Quiquendone Günlüğü. - Ç. N.

[←]

37. Menuet: (Fr.) Üç zamanlı eski bir Fransız dansı. Küçük adımlarla oynandığı için, adı pas mens sözcüklerinden türemiştir. - Y. N.

[←]

38. Pasturel: Kadril dansının dördüncü figürü. - Ç. N.

[←]

39. Quiquendone Gözcüsü. - Ç. N.

[←]

40. Tarafsız Quiquendone. - Ç. N.

[←]

41. Radikal Quiquendone. - Ç. N.

[←]

42. Quiquendone'un Aşırı Görüşü. -Ç.N.

[←]

43. Casus belli: (latince) İki halk arasındaki düşmanlıkları ortaya çıkaran olay. - Ç. N.